

Fra: politidirektoratet@politiet.no
Sendt: 24. oktober 2023 17:50
Til: Postmottak NFD
Emne: Politidirektoratets høringssvar - Forslag til endringer i brukthandelregelverket
Vedlegg: Politidirektoratets høringssvar - Forslag til endringer i brukthandelregelverket.pdf; Høringsinnspill - Forslag til endringer i brukthandelsregelverket - Sør-Øst politidistrikt.pdf; Høringsinnspill - Forslag til endringer i brukthandelregelverket - Økokrim.pdf; Høringsinnspill - Forslag til endringer i brukthandelsregelverket - Øst politidistrikt.pdf; Høringsinnspill - Forslag til endringer i brukthandelsregelverket - Oslo politidistrikt.pdf; Høringsinnspill - Forslag til endringer i brukthandelregelverket - Trøndelag politidistrikt.pdf; Høringsinnspill - Forslag til endringer i brukthandelregelverket - Agder politidistrikt.pdf; Politidirektoratets høringssvar 26. juni 2019.pdf; Høringsinnspill - Forslag til endringer i brukthandelregelverket - Nordland politidistrikt.pdf; Høringsinnspill - Forslag til endringer i brukthandelregelverket - Møre og Romsdal Politidistrikt.pdf

[You don't often get email from politidirektoratet@politiet.no. Learn why this is important at <https://aka.ms/LearnAboutSenderIdentification>]

Hei,

Politidirektoratet viser til Nærings- og fiskeridepartementets (NFD) høringsbrev av 24. juli 2023 der forslag til endringer i brukthandelregelverket ble sendt på høring, deres ref. 23/43551-1. Vedlagt følger Politidirektoratets høringssvar med vedlegg.

Med hilsen
Politidirektoratet

Arkivreferanse:#74f37f7ffc9e4d09adae7a0dac41edf82014165221#ACOS.WEBSAK#

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep
0032 Oslo

Deres referanse:
23/4355-1

Vår referanse:
23/160883 - 17

Sted, dato:
Oslo, 24.10.2023

Politidirektoratets høringssvar - Forslag til endringer i brukthandelregelverket

Politidirektoratet viser til Nærings- og fiskeridepartementets (NFD) høringsbrev av 24. juli 2023 der forslag til endringer i brukthandelregelverket ble sendt på høring, med høringsfrist 24. oktober 2023.

Politidirektoratet har forelagt høringen for Kripes, Økokrim og samtlige politidistrikt. Direktoratet har mottatt høringsinnspill fra Økokrim og Oslo, Sør-Øst, Øst, Agder, Nordland, Trøndelag og Møre og Romsdal politidistrikter. Deres innspill følger vedlagt dette høringssvaret.

I 2019 ble forslag om å oppheve brukthandellova sendt på høring. Politidirektoratet avga den gang høringsuttalelse datert 26. juni 2019. Vi anser innspillene vi ga da fremdeles å være relevante og viser derfor til denne høringsuttalelsen, som også ligger vedlagt.

Direktoratet vil innledningsvis i dette høringssvaret komme med noen overordnede merknader til høringen og departementets forslag. Vårt høringssvar vil deretter følge høringsnotatets oppbygning, før vi presenterer eksempler fra Oslo politidistrikt som belyser brukthandelregelverkets forebyggende effekt.

Innledende merknader

Departementet viser i høringsnotatet til at det de siste årene har vært en stor utvikling i handlemønsteret for brukte gjenstander og at brukthandellovas bestemmelser er utformet med utgangspunkt i at handel med brukte gjenstander skjer i fysisk butikk. Etter departementets vurdering, er dagens brukthandelregelverk til hinder for utviklingen av nye forretningsmodeller og en mer sirkulær økonomi, og det er derfor behov for endringer. Departementet foreslår to hovedalternativer til dagens brukthandelregelverk; (1) å oppheve brukthandellova og brukthandelforskriften og (2) å vedta en ny lov med tilhørende forskrift. Etter departementets vurdering er det beste alternativet å oppheve brukthandelloven med tilhørende forskrift.

Politidirektoratet ser at utviklingen i brukthandelnæringen kan foranledige en revisjon av loven, og anser det som hensiktsmessig med en gjennomgang og modernisering av regelverket, blant annet knyttet til løyveordningen, digitalisering og automatisering. Direktoratet ser imidlertid ikke behov for større endringer i regelverket slik skissert av NFD. Direktoratet støtter, i likhet med Økokrim og flere politidistrikt, ikke departementets forslag om å oppheve brukthandellova og -forskriften i sin helhet. Dersom det besluttes at regelverket skal endres, mener Politidirektoratet at departementets foreslåtte alternativ 2 er best egnede løsning og vil begrunne dette nedenfor.

Hensynet til kriminalitetsforebygging

Formålet med regelverket er å forebygge omsetning av stjålne eller ulovlig mottatte varer, samt å lette politiets arbeid med å spore opp slike varer.¹ Politiet skal bidra til redusert kriminalitet og økt trygghet for innbyggerne. Størst nytte oppnås dersom den samlede innsatsen bidrar til å redusere kriminalitet og uønskede hendelser, redusere skadevirkningene og hindre gjentakelse. Forebygging er politiets hovedstrategi og skal ligge til grunn for all oppgaveløsning. For å kunne gjennomføre vår hovedstrategi er politiet avhengig av verktøy som kan benyttes i forebyggende øyemed. Utstedelse av tillatelser etter skikkethetsvurdering og kontroll av innehaveren av tillatelsen er to slike verktøy som i samspill gir en god forebyggende effekt. Økokrim, politiets særorgan for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet, har i sitt innspill fremhevet brukthandellovgivningens forebyggende effekt. Politidirektoratet støtter Økokrims vurderinger.

Målet om en justissektor som forebygger bedre, er fremhevet i Hurdalsplattformen, hvor det fremgår:

Det viktigaste er å sørge for at kriminalitet og uønskete hendingar ikkje skjer. Regjeringa skal kjempe mot kriminalitet, men òg årsakene til kriminalitet, gjennom å forebygge og etterforske betre.²

Som det vil fremgå under, er Politidirektoratet uenig i departementets balansering av hensynet til å forebygge kriminalitet på den ene siden opp mot økt verdiskapning og en mer sirkulær økonomi på den andre siden. Som Økokrim fremhever, virker brukthandelloven forebyggende på flere måter enn ved hindre at brukthandlere selv bevisst begår heleri. Loven forhindrer blant annet at brukthandlere misbrukes til hvitvasking uten at de selv er klar over dette.

I forebyggingssammenheng er det sentralt å redusere mulighetsrommet for å begå straffbare handlinger. I denne sammenheng spiller brukthandellova en sentral rolle. Kriminelle aktører forhindres å komme i posisjon til å begå hvitvasking gjennom brukthandel eller innrette en virksomhet basert på heleri. Særlig gjelder dette gjenstander av større verdi, slik som kunst og edelmetaller, som er vanskelig sporbare. Norsk forskning indikerer at det norske kunstmarkedet er uoversiktlig og sårbart for kriminell utnytting.³ Politidirektoratet minner om at etter en lovendring i 2017, er ikke lenger forhandlere av verdifulle gjenstander rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven. Brukthandellova er et bidrag til å forhindre annen type kriminalitet knyttet til skatter og avgifter.

¹ Brukthandellova § 1 fjerde ledd.

² Hurdalsplattformen, s. 64.

³ Runhovde, S. R. (2021). Kunstmarkedet kan ikke regulere seg selv.

Med bakgrunn i at politiets hovedstrategi er kriminalitetsforebygging, og brukthandelregelverket er et viktig virkemiddel i politiets kriminalitetsforebyggende arbeid, er det viktig å beholde dette virkemiddelet. Både Politidirektoratet og Økokrim understreket i sine høringsinnspill i 2019 at brukthandellova er et verktøy primært utformet for å hjelpe politiet med å etterforske og å forebygge kriminalitet knyttet til alle typer løsøre gjenstander, som for eksempel biler, båter, mynter, mobiltelefoner m.fl. i tillegg til kunst og kulturminner. Direktoratet viste også til at Oslo politidistrikt, som i sitt høringsinnspill påpekte at brukthandelregelverket gir politiet adgang til å drive utstrakt kontrollvirksomhet, arbeide med kriminalitetsforebygging mot heleri og hvitvasking, samt forhindre omsetning av stjålne og ulovlig ervervede gjenstander. Dette er ikke forandret på de få årene som har gått siden forrige høring. Regelverket gir også politiet en adgang til å holde uskikkede aktører utenfor bransjen. Direktoratet er fortsatt enig i vurderingene som ble gjort den gang, og en opphevelse av brukthandelregelverket vil frata politiet viktige hjemler og verktøy som i dag har en kriminalitetsforebyggende effekt.

I forebyggende øyemed er oppdagelsesrisiko et sentralt element for å forhindre kriminalitet. Gjennom å oppheve regelverket som foreslått, mener Politidirektoratet at oppdagelsesrisikoen reduseres, noe som kan motivere kriminelle til å utnytte denne arenaen til å begå kriminelle handlinger. Dersom brukthandelloven med forskrift oppheves, svekkes politiets mulighet til å drive effektiv kriminalitetsforebygging med brukthandelnæringen.

Videre mener Politidirektoratet at NFD må se forslaget i sammenheng med den kommende Stortingsmeldingen om økonomisk kriminalitet, som er under utarbeidelse av Justis- og beredskapsdepartementet. Fra politiets side er det spilt inn at en bør søke å innskrenke mulighetsrommet for økonomisk kriminalitet mest mulig. Forslaget om å oppheve brukthandelregelverket er etter Politidirektoratets syn et skritt i feil retning. Et av kjennetegnene ved økonomisk kriminalitet er at den som oftest skjer i en kontekst som i utgangspunktet er legitim og profesjonell. En opphevelse av brukthandellova vil frata politiet viktige virkemidler i politiets kriminalitetsforebyggende arbeid. Politiets kontrolladgang og bevillingssystemet gjør det lettere for politiet å avdekke kritikkverdige og straffbare forhold i brukthandelnæringen.

Forholdet til straffeprosessloven

Som i 2019, fremhever Politidirektoratet at tvangsmidlene i straffeprosessloven *alene* ikke kan sies å forebygge eller avverge kriminalitet i brukthandelnæringen. Riktignok har straff en allmennpreventiv effekt. Imidlertid skjer en straffeprosessuell etterforskning først etter at det kan konstateres at det er rimelig grunn til å foreta en etterforskning.⁴ En gjennomsøking av salgsløkalene – ransaking – fordrer skjellig grunn til mistanke, altså sannsynlighetsovervekt, for at et straffbart forhold har blitt begått. Det er stor forskjell, både faktisk og rettslig, mellom det å etablere og gjennomføre en straffeprosessuell etterforskning, sammenliknet med en forutgående forvaltningsmessig løyvebehandling og muligheten for å foreta forebyggende forvaltningskontroll.

Politidirektoratet merker seg at departementet under punkt 4.2.1 uttaler at alternativet om å oppheve brukthandelregelverket innebærer at "politiet ikke lenger vil ha adgang til å ransake forretningslokalene til slike virksomheter uten hjemmel i straffeprosessloven." Det er en feil å hevde at politiet har en slik rett i dag. Brukthandelregelverket gir hjemmel å foreta en kontroll, slik som mange andre etater har i sin forebyggende

⁴ Straffeprosessloven § 226 første ledd

virksomhet. Politiet har ikke rett til å ransake forretningslokalene til slike virksomheter uten hjemmel i straffeprosessloven.

Slik Politidirektoratet vurderer det, er det i høringsnotatet ikke tatt tilstrekkelig hensyn til hverken politiets arbeidsmetoder eller gjeldende lovbestemmelser i forslaget. De to nevnte regelverkene har ulike formål, ulike krav til gjennomføring og regulerer helt ulike arbeidsoppgaver for politiet. Bruk av ransaking, jf. straffeprosessloven, for å få tilgang til et salgslokale for å søke etter gjenstander, vil medføre at mistenkte (f.eks. innehaver av en brukthandelbutikk) blir gitt stilling som siktet etter straffeprosessloven § 82. Videre er ransaking et tvangsmiddel og skal normalt besluttes av retten. Formålet med brukthandelregelverket er bl.a. å forebygge at ulovlig omsetning av stjålne gjenstander forekommer. Straffeforfølgning vil derfor ikke være tilstrekkelig for å oppnå dette formålet da det stilles andre beviskrav og bestemmelsene forutsetter at en straffbar handling allerede er begått eller forsøkt begått. Dersom en kun skulle benytte straffesporet som eneste reaksjonsvirkemiddel, vil dette etter Politidirektoratets syn, og på bakgrunn av kriminalitetsforebygging som politiets hovedstrategi, være uheldig.

Til kap. 1 Hovedinnholdet i høringsnotatet

Departementet har i sitt høringsnotat blant annet beskrevet utviklingstrekkene i brukthandelmarkedet, dagens brukthandelregelverk og tilgrensende rett.

Politidirektoratet bemerker at høringsnotatet inneholder enkelte feil og unøyaktigheter, og vi er følgelig uenige i enkelte konklusjoner som blir trukket, blant annet med bakgrunn i disse.

Direktoratet er enige i at det de siste årene har vært store endringer i brukthandelmarkedet, og at regelverket per i dag i liten grad er tilpasset den teknologiske utviklingen, nye handlemønstre og forretningsmodeller. Vi er derimot ikke enige i at regelverket pålegger omfattende kostnader eller at insentivene til å starte opp handelsvirksomhet med brukte varer kan sies svekket av disse gitt det store antallet brukthandelsvirksomheter som er registrert i Norge (ca. 7700 løyver fordelt på 12 politidistrikt). Videre er vi ikke enige i at regelverk som hindrer lovlig omsetning av brukte gjenstander er uforenelig med målene for lønnsomme markeder for i en sirkulær økonomi.

NFD viser til at en ren oppheving av regelverket uten videreføring av visse særregler, vil innebære et brudd på Norges plikter etter UNESCO-konvensjonen av 1970 om tiltak for å forby og forhindre ulovlig import og eksport av kulturgjenstander og ulovlig overføring av eiendomsrett til kulturgjenstander. Politidirektoratet forutsetter at konvensjonens artikkel 10 som er ivaretatt av brukthandelforskriften § 10 videreføres.

Til kap. 2 Bakgrunn for lovforslaget

Departementet viser til at heleri og annen økonomisk kriminalitet er skadelig for samfunnet, og at det er gode grunner til å forebygge og motarbeide slik aktivitet. Politidirektoratet er enig i dette. Vi er imidlertid uenige i konklusjonen departementet trekker når det veier kostnadene for samfunnet og den forebyggende effekten av regelverket på området, opp mot kostnadene dette påfører næringslivet m.v.

Departementet peker på at det medfører ekstra administrativt arbeid for virksomhetene å fylle ut søknader om løyve, føre særskilt og detaljert protokoll over varene i tillegg til bokføringspliktene. Direktoratet bemerker at søknaden tar få minutter å fylle ut, og at det som del av denne lovprosessen kan legges gode rammer for hvordan notoriteten på driften kan ivaretas.

Direktoratet vil videre påpeke at regelverket i dag ikke krever at alle selgere i en brukthandel må ha løyve. Det er kun ansvarlig for handelen, som f.eks. styreleder/daglig leder i bedriften, eller der det er flere lokasjoner vurderes behov for om salgsleder på hver lokasjon, som skal ha løyve. Ved endringer av personene som innehar løyve, må vandelen til ny person sjekkes før det utstedes løyve til denne.

Departementet har i høringsnotatet vist til at behandlingen av søknader om løyve i realiteten kan ta lenger tid enn det som er forskriftsfestet frist på åtte uker. Direktoratet er kjent med at det i enkelte tilfeller har vært lang saksbehandlingstid i saker som krever grundigere vurderinger, men i langt de fleste sakene er det kort saksbehandlingstid der vandelen og øvrige vilkår er oppfylt ved søknadstidspunktet. Saksbehandlingstiden vil også kunne kortes ned ved at en lager et system der en kan digitaliserer prosessen m.v.

Departementet bruker saken om brukthandelsbutikken Loppeliten i Bergen som eksempel for at oppbevaringsplikten kan være til hinder for forretningsmodeller som forutsetter høy omsetningshastighet. Politidirektoratet bemerker at Loppeliten, som solgte brukte barneklær og utstyr, fikk dispensasjon fra oppbevaringsplikten. Adgangen til dispensasjon kan avhjelpe i tilfeller der oppbevaringsplikten er til hinder i saker med mindre fare for brudd på formålet med reglene.

Til kap. 2.2.3 Heleri, hvitvasking og tyveri

Forebyggingsvirkningen av lovverk er generelt vanskelig å kvantifisere. Departementet viser til at det har vært nedgang i anmeldte tyverier totalt samt anmeldelser knyttet til heleri og hvitvasking. Årsaken til nedgang i anmeldte tyverier vil være sammensatt av mange faktorer så som mørketall av uanmeldte tyverier, forebygging blant annet gjennom brukthandelregelverket har hatt en virkning, osv.

Forebyggingsvirkningen av lovverk er generelt vanskelig å kvantifisere. Politidirektoratet vil fremheve følgende fra Økokrims høringsinnspill:

"Statistikken i høringsnotatet tar utgangspunkt i antall anmeldte lovbrudd. I denne forbindelse bemerker vi at en statistikk basert på antall anmeldte forhold er lite egnet til å beskrive omfanget av hvitvasking i et samfunn, siden det sjelden er en direkte fornærmet i den aktuelle typen saker. Dersom statistikken likevel legges til grunn, viser denne samtidig at tendensen er at grov hvitvasking er et økende problem. Økokrims trusselvurdering for 2022 underbygger også at hvitvasking er et stort problem og at omsetning av brukte verdigjenstander som klokke blir benyttet som metode:

"Danmark registrerte en økning i antall oppdagede pengemuldyrkontoer på 400 prosent i perioden 2018 til 2020.62 I Norge rapporterte en av de største bankene at de avvirket nærmere 1500 kundeforhold i 2021 grunnet mistanke om hvitvasking, bedrageri, svindel og pengemuldyraktivitet. Dette er økning fra 2020, og en fortsettelse av en trend man har sett over flere år. Økokrim opplever også at antall rapporteringer om pengemuldyr har økt de siste fem årene. (...) Det er også rapportert om flere tilfeller hvor relativt unge personer har mottatt penger fra bedrageri, for deretter å hvitvaske disse ved kjøp av kostbare klokke."

Det vises også til politiets trusselvurdering for 2022, hvor det i situasjonsbeskrivelsen blant annet står følgende: *"Ved andre former for hvitvasking, som konvertering av utbytte til verdigjenstander, benyttes legal næringsvirksomhet ved at det opprettes egne foretak som selger blant annet kostbare klokke"*.

Politidirektoratet kan, i likhet med Økokrim, på denne bakgrunn ikke si oss enig i et etterlatt inntrykk av at dette er et problem som er i ferd med å bli kraftig redusert. Omsetning av kunst og verdigjenstander er for øvrig svært godt kjent som metode for hvitvasking. Gjeldende trusselbilde viser videre at nasjonalt og internasjonalt er den

illegale handelen med kulturminner økende og knyttes blant annet til organisert kriminalitet.

Til kap. 4 Departementets vurdering

Departementet har i sin vurdering vektet hensynet til en størst mulig samlet verdiskapning innenfor bærekraftige rammer og ønsket om å tilrettelegge for en mer sirkulær økonomi mot hensynet til å forebygge og bekjempe ulovlig omsetning av brukte varer.

Departementet viser blant annet til at dagens løyveordning innebærer at næringsdrivende må ha godkjenning fra politiet før de kan starte opp med handelsvirksomhet med brukte og kasserte ting. Departementet vurderer at dette er et inngripende krav å stille til næringsdrivende, og viser til at det bør være tungtveiende grunner for å stille slike krav som reduserer konkurransen i markedet.

Direktoratet er ikke enig i departementets vurdering. Dagens ordning kan bidra til å forebygge heleri fordi politiet har fullmakt til å godkjenne eller avslå søknader om løyve. Søknadsplikt og andre plikter som pålegges i forhold til notoritet og kontroll vurderes ikke som særskilt tyngende gitt de plikter som generelt pålegges næringsdrivende. I tillegg bidrar løyveregimet til konkurranse på like vilkår.

Videre vurderer departementet at utøvelsen av dagens regelverk i for stor grad er skjønnsbasert, som skaper forskjellsbehandling mellom ulike politidistrikt. Direktoratet ser gjerne at regelverket blir utformet på en slik måte at behovet for skjønn blir forminsket. Skikkethetsvurderingen vil nødvendigvis ha en grad av skjønn som i de øvrige forvaltningssakene politiet behandler der det er krav til skikkethet. Et klarere regelverk vil ha positiv innvirkning på saksbehandlingstid m.v. Politidirektoratet bemerker at det i politidistriktene er etablert egne enheter som håndterer slike forvaltningssaker. Flere av disse har egne fagmiljøer som behandler brukthandelsaker. Dette er distriktene med størst innbyggertall og som en følge av dette har mer kriminalitet og et større forebyggingsbehov. Erfaringsdeling mellom distriktene vil styrkes ved opprettelse av et sentralt register over tillatelsene. Videre har Øst politidistrikt påpekt at utfordringer med ulik praksis vil kunne avhjelpes med nærmere retningslinjer for skjønnsutøvelsen i forskrift eller rundskriv.

Departementet viser til at det da loven ble vedtatt i hovedsak var fysiske brukthandelbutikker som utgjorde de potensielle salgskanalene for stjålne varer, mens tyvgods i dag også kan omsettes på digitale markedsplasser. Direktoratet viser til at politiet i dag også foretar forebyggende virksomhet på nettet.

Til kap. 4.2 Alternativer til dagens regelverk

Til kap. 4.2.1 Alternativ 1 – Oppheve brukthandellova og brukthandelforskriften

Som i 2019, stiller Politidirektoratet seg negative til forslaget om å oppheve brukthandellova og -forskriften. Vi viser til vår uttalelse fra den gang, hvor vi særlig fremhevet regelverkets forebyggende effekt. Videre er vi enige med Økokrim i at regelverket bidrar til å forhindre at brukthandlere misbrukes til hvitvasking uten at de er klar over dette, samtidig som at useriøse aktører i større grad holdes utenfor bransjen. I denne sammenheng er både løyve, protokollføring og kontrolladgang viktige verktøy og den forebyggende effekten av disse må ikke undervurderes. Politidirektoratet viser til vår høringsuttalelse fra 2019 i sin helhet.

I tillegg til hva vi uttalte i 2019, bemerker vi, som Økokrim, at den generelle bokføringsplikten og betaling over bank vil kunne ivareta sporbarhet av

enkeltransaksjoner. Dagens bokføringsregler har imidlertid ikke den samme preventive effekten som dagens krav om protokollføring. Det er protokollføringsplikten i brukthandeloven, kombinert med mulighet til pålegg om rapportering til politiet om innkjøp av slike gjenstander, som sikrer at denne informasjonen gjøres løpende tilgjengelig for politiet.

Politidirektoratet har merket seg at departementet som del av sin vurdering viser til at det har vært reduksjon av tyveri og heleri av motorvogner. Direktoratet bemerker at kravet om brukthandelbevilling har vært ett av de forebyggende grepene som har hatt innvirkning på området for bruktbilhandel. En opphevelse av brukthandellova vil frata politiet viktige virkemidler i politiets kriminalitetsforebyggende arbeid og medføre at politiet får mindre kontroll over hvilke aktører som driver med brukthandel, hvor virksomheten gjøres fra og hvilke brukte varer det handles med. Dette vil være uheldig.

Til kap. 4.2.2 Alternativ 2 – Innsnevring av virkeområdet og endret løyveordning

Politidirektoratet støtter ikke forslaget om opphevelse av brukthandelregelverket. Direktoratet er imidlertid enig med departementet i at regelverket bør endres og moderniseres for bedre å ivareta hensynet til verdiskapning og bærekraft, og vil i det følgende begrunne dette. Ivaretagelse av de kryssende hensynene ivaretas etter vårt skjønn best ved å beholde reguleringen, men i en mer begrenset form. Vi mener derfor at departementets alternativ 2 er å foretrekke ved endring.

Politiets kontrolladgang og bevillingssystemet gjør det lettere for politiet å avdekke kritikkverdige og straffbare forhold i brukthandelnæringen. Direktoratet mener videre at hensynet til effektiv kriminalitetsbekjempelse på dette næringsområdet må veie tyngre enn hensynet til nye forretningsmodeller og økonomiske og administrative byrder for næringsdrivende. Brukthandellovverket treffer fremdeles en stor del av brukthandelnæringen, og utfordringer knyttet til at mye av handelen nå skjer via nettportaler, bør løses ved en revidering og modernisering av regelverket, snarere enn opphevelse av det.

Politidirektoratet fremhever at de fleste politidistriktene er enige i at regelverket ikke må oppheves, og særlig gjelder dette de større politidistriktene i det folkerike Østlandsområdet, som også fremholder at regelverket har en forebyggende effekt, at regelverket ikke bør oppheves i sin helhet. Disse mener at regelverket heller bør fornyes, og at alternativ 2 da er å foretrekke. Distriktene viser til at brukthandellova er et viktig verktøy og inngangsportal for politiet til å kunne forebygge omsetning av stjalne eller ulovlig mottatte gjenstander, samt for å forebygge bl.a. hvitvasking, heleri m.v. Distriktene viser videre til at en opphevelse av brukthandellova ikke vil være i tråd med forebygging som politiets hovedstrategi.

Til 4.2.2.2 Virkeområde

Departementet foreslår som alternativ 2 å erstatte dagens brukthandelregleverk med ny lov om gir politiet særskilte kontrollmuligheter med de former for handel med brukte varer det er særlig behov for å ha kontroll med, heriblant motorvogner.

Politidirektoratet støtter at de gjenstander som fremgår av utkastet til ny lov § 2 første ledd nr. 1-3 omfattes. Videre støtter direktoratet, i likhet med Økokrim og samtlige politidistrikt, at handel med brukte motorvogner omfattes. I tillegg til de nevnte varegruppene, mener Politidirektoratet at loven også bør omfatte andre verdigjenstander over en viss verdi, og viser i denne forbindelse til Økokrim sin uttalelse. Som påpekt av Økokrim og Oslo politidistrikt, bør klokke nevnes særskilt, da plassering av utbytte ved kjøp av klokke er en kjent hvitvaskingsteknikk, på samme måte som for edelmetaller.

Politidirektoratet tiltrer videre Økokrims merknad til departementets betenkeligheter mot å benytte innkjøps- eller utsalgspris som grunnlag, basert på en tanke om at slike priser kan manipuleres. Dette vil kun vil være en fare i situasjoner hvor brukthandleren ønsker å bryte regelverket.

Økokrim uttaler:

"Om man derimot legger til grunn at brukthandlere med løyve i all hovedsak er lovlydige borgere, som kan misbrukes av andre til hvitvasking på samme måte som rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven, vil et system basert på innkjøps- og utsalgspris i kombinasjon med protokollføring og oppbevaringsplikt, være et egnet hjelpemiddel. En verdigrense bør etter vårt syn også kunne vurderes for kunst, siden en andel kunst som omsettes har liten verdi. Ved å se hen til statistikk fra tidligere års kunstaustasjoner hos relevante norske og utenlandske aktører mener vi at en beløpsgrense på 20.000 kroner vil kunne fange opp store deler av brukthandelomsetningen som er interessant i kriminalitetsbekjempelsen. En slik grense bør - sett i lys av samfunnsutviklingen - også kunne benyttes for andre verdigjenstander, men da ikke for gjenstander som fremgår av utkastet til ny lov § 2 første ledd nr 1 og 2."

Direktoratet bemerker at en beløpsgrense på 20.000 kroner med fordel kan reguleres av hensyn til fremtidige behov for justeringer, eksempelvis som følge av inflasjon m.v.

Til 4.2.2.3 Bevillingsordning

Bevillingssystemet har et forebyggende element ved at ingen kan starte brukthandel uten politiets tillatelse. Selv om ordningen med bevilling i seg selv ikke medfører garanti for at brukthandelforretningen ikke blir brukt som ledd i kriminell virksomhet, vil en bevillingsplikt likevel gi politiet en oversikt over hvilke personer som ønsker å drive kjøp og salg med brukte gjenstander og vil også gjøre det mulig for politiet å følge opp og kontrollere disse på en bedre måte enn ellers.

I høringsnotatet fremhever departementet at det har skjedd en stor utvikling i handlemonsteret for brukte gjenstander de siste årene, blant annet ved at slik handel i dag oftere gjøres i privat regi via ulike nettplattformer og mobilapplikasjoner og at verken plattformer eller privatpersoner er underlagt brukthandellovas bestemmelser. Departementet har vist til at dagens utvikling, ved at enkeltpersoner selv selger brukte gjenstander på nett i stedet for å levere dem hos brukthandler, gjør at muligheten for brukthandelaktører å drive organisert form for helerivirksomhet, i stor grad faller bort.

Politidirektoratet er ikke enig i departementets vurdering og mener i likhet med Oslo politidistrikt at utviklingen i seg selv ikke er et holdepunkt for å oppheve brukthandellova. Flere politidistrikter har i sine høringsuttalelser påpekt at privatpersoner og nettplattformer aldri har vært omfattet av brukthandellova. Loven er ment å gjelde virksomhet som skjer i organisert brukthandel og som skjer i næringsøyemed. Bevillingssystemet blir følgelig ikke mindre relevant ved at det totale bruksalget øker. Med dagens utvikling er det derimot viktigere at politiet har oversikt og kontroll over brukthandelaktører for å forebygge og forhindre at brukthandelmarkedet blir en enkel måte å drive hvitvasking eller annen kriminalitet på.

Videre viser flere av politidistriktene til avtaler inngått med markedsplassen Finn.no, hvor avtalens formål er å forhindre omsetning av stjålne eller ulovlig mottatte kjøretøy som selges gjennom nettplattformen. Gjennom denne avtalen har distriktene klart å avverge og forhindre at uskikkede aktører har fått etablere seg på Finn.no. Bevillingssystemet har i denne sammenheng vært et effektivt virkemiddel i politiets forebyggende arbeid. På bakgrunn av avtalen har enkelte politidistrikter sett økt tilfang av søknader om bevilling for bruktbilsalg og anslår at dette til dels skyldes samarbeidsavtalen med Finn.no.

Illustrasjonen underbygger at det gjennom godt samarbeid er mulig å skaffe oversikt over aktører, samtidig som man får luket ut uønskede og uskikket aktører fra brukthandelbransjen. Denne muligheten vil forsvinne dersom bevillingssystemet i brukthandellova oppheves.

Etter Politidirektoratets syn er bevillingssystemet et viktig virkemiddel i politiets kriminalitetsforebyggende arbeid og det er utvilsomt fortsatt behov for ordningen.

Til 4.2.2.4 Protokollføringsplikt, 4.2.2.5 Oppbevaringsplikt og 4.2.2.6 Forretningssted
Politidirektoratet er ikke enig i at brukthandellovas bestemmelser om forretningssted, oppbevaringsplikt og protokollføring bør oppheves på bakgrunn av at bevillingspliktige nettbutikker som formidler bruktsalg, ikke har et fysisk utsalgssted. I innspillene fra distriktene vises det til eksempler hvor politiets gjennomgang av forretningssteder og protokollføring har avdekket flere lovbrudd og hvor det fremheves at det fortsatt foreligger behov for å stille slike krav for å kunne arbeide forebyggende. Uten krav til forretningssted, oppbevaringsplikt og protokollføring vil slike kontroller være vanskelige å gjennomføre.

Politidirektoratet ser at mangel på fysisk utsalgssted vanskeliggjør etterlevelsen av brukthandellovas bestemmelser som knytter seg til krav om forretningssted, oppbevaringsplikt og protokollføring, men mener at det likevel er viktig at kravene opprettholdes for de aktørene som faktisk rammes av bestemmelsene. Oslo politidistrikt har påpekt at selv om brukthandel skjer gjennom nettbutikker uten fysisk utsalgssted, er ikke dette i seg selv et argument for å gå bort fra disse kravene. Politidirektoratet er enig i denne vurderingen. Det finnes fortsatt fysiske brukthandelforretninger, samt at de fleste nettbutikker også vil måtte ha et fysisk lager.

Økokrims erfaring er at handel med illegale varer foregår i hurtig tempo og med mange aktører. Kravene til protokollføring og oppbevaringsplikt bidrar til at politiet kan holde en oversikt over aktører i brukthandelnæringen. Dersom disse kravene bortfaller, vil politiet ikke få oversikt over personer som har solgt eller kjøpt varer tidligere, noe som vil legge til rette for at aktører vil kunne misbruke brukthandelnæringen til heleri og hvitvasking av både penger og gjenstander.

En opphevelse av brukthandellova vil frata politiet viktige virkemidler i politiets kriminalitetsforebyggende arbeid. Selv om politiets kontrolladgang skulle blitt videreført, vil en slik løsning skape vanskelige vurderingstemaer når det gjelder hvem og hva politiet skal kontrollere. For eksempel vil manglende krav til protokollføring gjøre at det ikke lenger er mulig for politiet å kontrollere hvor gjenstandene kommer fra ettersom den som driver brukthandelforretningen ikke vil ha noen plikt til å informere om dette. Dersom det bakenforliggende regelverket oppheves, men politiets utvidede kontrolladgang videreføres, vil det oppstå vanskelige spørsmål om hvordan kontrollen skal utføres og på hvilket grunnlag. Uten krav til selgers identitet, protokollføring, liggetid og oppbevaringssted, vil politiet ha svært begrensede muligheter til å føre kontroll og skille lovlig handel fra ulovlig handel.

Flere politidistrikt har i sine høringsinnspill trukket frem at bestemmelsene bør revideres og moderniseres for bedre å tilpasses dagens situasjon, men støtter ikke en opphevelse av denne delen av regelverket. Politidirektoratet oppfatter at en revisjon av regelverket bør vurderes, og vi stiller oss for øvrig bak politidistriktene på dette punkt.

Til 4.2.2.7 Kontroll og tilsyn

Politidirektoratet er ikke enig i departementets vurdering av at politiets utvidede kontrolladgang etter brukthandellova med forskrift er mindre relevant i dag på grunn av

nye og endrede handlemønstre.⁵ Etter Politidirektoratets syn er det fortsatt behov for en utvidet kontrolladgang.

Økokrim påpeker at nye nettbaserte løsninger har ført til en polarisering i brukthandelmarkedet ved at rimelige enkeltgjenstander som tidligere ble solgt gjennom brukthandelbutikker nå omsettes via nettsteder hvor selger selv administrerer handelen. Kunstobjekter av større verdi selges fortsatt gjennom tradisjonelle auksjonshus og gallerier. Mens nettbaserte salgsplattformer har lav inngangsterskel og er tilpasset omsetning av rimelige husholdningsobjekter, hobbyartikler og liknende som kan gjenbrukes, vil brukthandel med kunst og kulturminner representere store verdier og knytte seg til andre kundegrupper. Når det gjelder politiets kontrolladgang, viser Økokrim til at de primært har fokus på brukthandel som skjer med kunst og kulturminner. Det vises videre til at norske gallerier og auksjonshus som selger slike gjenstander er en del av et internasjonalt marked, noe som innebærer at politiets uhindrede tilgang til lokaler og innsyn i dokumenter er en del av Norges løpende bidrag til å bekjempe internasjonal illegal handel med kunst og kulturminneobjekter. Økokrim viser også til at organisasjonen UNODC⁶ har kategorisert ulovlig handelsvirksomhet med kulturminner som en form for organisert kriminalitet som gir mulighet for terrorfinansiering. Politiets systematiske oppfølging av omsetning av kunst- og kulturminnegjenstander vil trolig også kunne virke preventivt i arbeidet med å forebygge at Norge blir en transitthavn for illegal handel.

Selv om nye handelsmønstre gjør at mye brukthandel skjer via nettportaler eller gjennom mobilapplikasjoner, vil politiets utvidede kontrolladgang fremdeles treffe en stor del av brukthandelnæringen som har fast oppbevaringssted. Bruktbilforretninger, forhandlere av edelt metall og kunstforhandlere er eksempler på aktører som vil rammes. Også aktører som driver brukthandel i næring gjennom nettportaler vil kunne ha egne rom for oppbevaring av gjenstander som selges. Det vil derfor fortsatt være behov for fysiske kontroller, selv om kontroll også kan foregå på nett.

Gjennom bestemmelsene i brukthandellova gis imidlertid politiet en generell adgang til å kontrollere bevillingshavere i motsetning til bestemmelsene i straffeloven og straffeprosessloven som krever at det må foreligge "skjellig grunn til mistanke". Bestemmelsene i brukthandellova gir dermed politiet mulighet til å foreta undersøkelser, gjennomføre kontroller ved tips, ta stikkprøver og følge opp spor, som ikke straffeprosessloven gjør. Som fremhevet i Oslo politidistrikts innspill vil det ikke alltid være ønskelig eller formålstjenlig å benytte straffespoet i alle saker, da det blant annet reduserer muligheten til å arbeide forebyggende. Dessuten vil det være en vesentlig høyere terskel for politiet å foreta ransaking etter straffeprosesslovens regler enn å foreta en kontroll etter brukthandellovverket. Mange saker løses på andre måter enn ved straffereaksjon og den utvidede kontrolladgangen er et effektivt og treffsikkert virkemiddel som også bidrar til å avdekke andre straffbare forhold. Dersom politiet mister den utvidede adgangen til å føre kontroll med brukthandelvirksomheter, vil dette svekke politiets kriminalitetsforebyggende arbeid.

STRASAK-tall gir nødvendigvis ikke noen indikasjon på den faktiske effekten bruken av hjemlene i brukthandellovgivningen har, da et sentralt poeng med dagens regelverk nettopp er å unngå at de straffbare forholdene finner sted. Saker etter brukthandellova avdekkes og avgjøres først og fremst i forvaltningssporet, og disse sakene vil derfor ikke fremgå av straffesaksregisteret. Lave straffereaksjoner på brukthandelområde kan tilsi at politiets arbeid med brukthandelbransjen har en forebyggende effekt.

⁵ Jf. også høringsnotatet punkt 4.1, s. 41.

⁶ United Nations Office on Drugs and Crime

Det er av Øst politidistrikt trukket frem at en konsekvens av et vellykket arbeid opp mot brukthandellova kan være at distriktet avdekker menneskehandel ved en uanmeldt kontroll og at utlendinger uten tillatelse i Norge utvises fra landet. Et slikt resultat trenger ikke vises i straffesaksregisteret, men vil likevel ha en stor kriminalitetsforebyggende effekt. Politidirektoratet stiller seg bak disse synspunktene.

Økokrim fremhevet i sitt høringsvar fra 2019, som de viser til i sin helhet, at formålet med brukthandelkontroll kan være å søke informasjon eller for å bekrefte eller avkrefte et tips. Økokrim viste til at tips kan ha lokalt opphav, men at de stadig oftere opplever at slike henvendelser kommer fra Europol eller via Interpol-systemet. Brukthandellova kan derfor være nyttig ved etterforskning, men er også nødvendig ved etterretningsarbeid.

Nærmere om brukthandelregelverket og forebygging av arbeidslivskriminalitet

En fjerning av loven videre kunne bidra til kriminell virksomhet, herunder lette omsetningen av tyvegods. Også i et arbeidslivskriminalitetsforebyggende perspektiv bør en ikke legge denne typen virksomhet i et "lovtomt" område, noe også nevnte rapport fra NTAES påpeker.

Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenters (NTAES)⁷ rapport "Kriminelle i arbeidslivet"², trekker frem at brukthandelnæringen er sårbar for å bli utnyttet i kriminalitet og at brukthandellovgivningen bidrar til å hindre at useriøse og uskikkede aktører får etablere slik virksomhet. Vi viser til rapportens punkt 4.3 (side 19):

"I enkelte typer næringsvirksomhet er det etablert godkjenningsordninger som vektlegger særlig krav tilandel hos ledende rolleinnhavere. Ordningene, som blant annet omfatter godkjenning i serveringsvirksomhet og løyve ved brukthandelvirksomhet, er etablert for å hindre kriminelle tilgang til næringer som er særlige sårbare for å bli utnyttet i kriminalitet."

I vurderingen av opphevelse av loven, bør det også tas i betraktning at forhandlere av verdifulle gjenstander ikke lenger er rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven. Disse er nå kun underlagt en beløpsmessig begrensning på hvor mye som kan mottas i kontanter, samt kontroll fra skattekontoret med at dette overholdes. Dette er ikke omtalt i høringsnotatet. Ved en opphevelse av brukthandelloven vil kontrollen med næringen bli ytterligere svekket, og samtidig kunne gjøre dette til en foretrukken arena for kriminelles hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger og heleri.

Politidirektoratet ser at utviklingen av nye forretningsmodeller og den teknologiske utviklingen i samfunnet kan foranledige en revisjon av regelverket. Det er imidlertid Politidirektoratets klare syn at det fremdeles er et tydelig behov for å beholde brukthandellova og brukthandelforskriften. Brukthandelregelverket tillater politiet å være tett på brukthandelnæringen uten at det må foreligge et straffbart forhold eller forsøk på dette og gir politiet adgang til å arbeide kriminalitetsforebyggende på en annen måte enn straffeprosesslovens bestemmelser gjør.

Vi vil i det følgende fremheve eksempler fra Oslo politidistrikt på brukthandelregelverkets forebyggende effekt.

⁷ Senteret startet opp som et av tiltakene i regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet og består av medarbeidere fra politiet, Skatteetaten, Tollvesenet, NAV og Arbeidstilsynet og er lokalisert hos Økokrim. ² Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter (NTAES) (2018) *Kriminelle i arbeidslivet*

Eksempler fra Oslo politidistrikt - brukthandelregelverkets forebyggende effekt

Politidirektoratet har innhentet eksempler fra Oslo politidistrikt som kan belyse hvordan dagens brukthandelregelverk bidrar til kriminalitetsforebygging, og vil i det følgende presentere disse.

Kontroll av brukthandelvirksomhet

Brukthandelforskriften § 14 gir politiet hjemmel til å kontrollere forretnings- og oppbevaringsstedet til enhver tid. Handlende plikter etter anmodning å vise politiet protokollen og tingene som de rår over.

Oslo politidistrikt har gjennom flere år gjennomført jevnlige brukthandelkontroller. Formålet med kontrollene er primært å forebygge/avdekke omsetning av stjålne/ulovlige varer og stanse eventuelle aktører som driver uten bevilling. Det har vært fokus på å veilede nye og eksisterende aktører og etablere rutiner som letter politiet forebyggende arbeid.

Samarbeidsavtale med Finn.no

Oslo politidistrikt har videre siden 2018 en samhandlingsavtale med den digitale markedsplassen Finn.no. Formålet med avtalen er blant annet å forhindre omsetning av stjålne eller ulovlig mottatte kjøretøy gjennom Finn.no. Dette er Norges største annonseformidler, både i antall brukere og annonsevolum. Rundt 450.000 bruktbiler bytter eier hvert år, og 90% av alle brukbilsalg i Norge går igjennom Finn.no. Det er også innen denne annonsegruppen de får flest klager og bekymringsmeldinger. Fysiske kontroller av bruktbilforhandlere i Oslo politidistrikt i 2017/2018 avdekket en høy andel virksomheter uten bevilling og knyttet til kriminelt belastede aktører.

Finn.no skal påse at virksomheter og personer som driver næring ved salg av brukte kjøretøy gjennom markedsplassen fremlegger gyldig tillatelse fra politiet, herunder skal tillatelse være utstedt til rett virksomhet eller person, og det skal fremgå av tillatelsen at den omfatter salg av brukte kjøretøy. Virksomheter eller personer som driver næring ved salg av brukte kjøretøy, og som ikke kan fremlegge gyldig tillatelse fra politiet, gis ikke adgang til å annonsere salg av brukte kjøretøy på Finn.no.

Oslo politidistrikt skrev følgende om samarbeidet med Finn.no i sitt høringsinnspill i 2019:

"Innledende kontroll viste at en rekke virksomheter som hadde fått avslag på søknad om bevilling eller på annen måte ikke skulle drevet salg, likevel var aktive på Finn.no. Det er stanset flere virksomheter, herunder en aktør som har drevet virksomhet i mange år og som genererte mellom 3 og 4 bedragerianmeldelser i måneden. At vedkommende ble utestengt fra å benytte Finn.no har vanskeliggjort muligheten til å drive ulovlig praksis og anses som et særdeles viktig forebyggende og kriminalitetsbekjempende tiltak. Finn.no har også påsett at innehaver bak virksomheten ikke har kunnet gå over til å fremstå som en privat aktør.

I lys av avtalen ble det også innført en ordning om at privatpersoner, som selger flere biler innenfor et kort tidsrom, får en stans i annonseringen på Finn.no og får et brev fra politiet for å avklare om salg av bilene er å anse som næringsvirksomhet eller i privat regi. Finn.no har opplyst at mange privatpersoner selger fra 30 til 120 biler i løpet av 12 måneder. Dette synes å fremstå som arbeidsmarkeds kriminalitet, da det kan være tale om høye beløp som unndras beskatning og offentlige myndigheters kontroll. I samarbeidet med Finn.no er det også avdekt at personer som mottar ulike offentlige stønader likevel arbeider fulltid med brukthandel.

I kjølevannet av avtalen med Finn.no har Oslo politidistrikt også stanset i overkant av 50 annonser på markedsplassen i kategorien "ønskes kjøpt" hva gjelder gull, sølv og dødsbo, når annonsene har vært av en slik karakter at politiet mistenker heleri eller brudd på skatte- og avgiftsreglene. Videre har Oslo politidistrikt også gjort Statens Vegvesen oppmerksom på lov

om brukthandel, slik at alle forhandlere som søker om Autoreg tilgang nå må fremvise gyldig bevilling."

Siden avtalen med Finn.no ble inngått har flere hundre virksomheter og annonsører opplevd å få stanset sine bruktbilannonser på grunn av manglende bevilling eller virksomhetsregistrering. Som forbruker har en bedre rettigheter når en kjøper bil av en registrert og godkjent forhandler. Personer som i realiteten driver virksomhet uten å forholde seg til regelverket utgjør en konkurransevridende utfordring for de seriøse aktørene i bransjen samtidig som det unndras skatter og avgifter fra statskassen. Videre har vi erfart en svært utbredt modus med å kjøpe/selge biler som privatperson istedenfor på organisasjonsnummer, og vi har stanset slik omsetning på anslagsvis 100 foretak og det samme antall av privatpersoner.

Ved to tilfeller er det avdekket tilsatte ved bilmekanikerlinje på videregående skole som har drevet med kjøp/reparasjon/salg av kjøretøy ved å benytte skolens lokaler og elevers tid på reparasjonsarbeidet. En av disse ble avdekket etter forespørsel fra Finn.no på grunn av flere annonser enn normalt. Læreren på mekanikerlinja var registrert med et lite enkeltpersonforetak innen bruktbilhandel, som var begjært slettet av skatteetaten på grunn av "liten drift og ingen overskudd i flere år". Som privatperson hadde han ervervet 109 kjøretøy siste 5 år og solgt 66 av disse. 43 av disse ble solgt fra en enkelt bruktbilforhandler i nærområdet til på under 4 år.

All annonsering ble stanset. Bilfirmaet som solgte biler til læreren ble gitt advarsel om tilrettelegging for ulovlig brukthandel. Forholdet ble meldt til lokalt politi som ville følge opp forholdet som økonomisk kriminalitet.

Det andre forholdet ble stanset/forebygget med blant annet involvering av fylkeskommunen hvor læreren var ansatt.

I tillegg til brudd på kjøpsretten, markedsføringsloven og skatte- og avgiftslovverket er det også avdekket at ufaglærte foretar godkenningspliktige reparasjoner på kjøretøy som selges og dermed kan utgjøre en alvorlig fare for liv og helse for kjørende og andre trafikanter.

Det er også i samarbeid med Finn.no avdekket og stanset personer som driver uten bevilling og på en uønsket måte innenfor andre deler av brukthandelmarkedet som båter, kunst, dyre klokke, edle metaller, hvitevarer med mere.

Forhold som har resultert i straffesak

Nedenfor følger eksempler på forhold avdekket ved brukthandelkontroll, som har resultert i straffesak ved Oslo politidistrikt i løpet av siste tre-fire år. Eksempelene belyser ulike typer forhold som kan avdekkes som følge av kontrollhjemplene i brukthandelloven.

Sak 1. Patrulje foretok en tilfeldig kontroll på et industriområde hvor det foregikk kjøp/salg/reparasjon av brukte hvitevarer i deler av bygningsmassen på området. Det ble avdekket at foretaket ikke hadde bevilling og i tillegg drev med alvorlig miljøkriminalitet.

Følgende er hentet fra anmeldelsen:

*Det lå flere løse deler fra hvitevarer utenfor lokalet firmaet disponerer, deriblant kjøle- og frysekompressorer som inneholder klimafarlige gasser. Se illustrasjonsmappe. Beholderne lå på bakken utenfor lokalet og var ikke sortert som EE-avfall. XXXXX erkjente å ha tømt gassen fra flere av kompressorene selv.
(...)*

I forbindelse med kontrollen ble det tatt avhør på stedet av XXXX. Han erkjenner straffeskyld for å ha solgt hvitevarer uten bevilling og å ha tømt gassbeholdere med innhold i fri luft.

Innehaver av foretaket vedtok i etterkant forelegg for brudd på:

- brukthandeloven § 5, jf. § 2 første ledd første punktum for å ha drevet handelsvirksomhet med salg av brukte og kasserte ting uten bevilling fra politiet,
- forurensningsloven § 79 første ledd bokstav a for forsettlig å ha etterlatt og tømt spesialavfall, slik at det kan virke skjemmende eller være til skade eller ulempe for miljøet, samt
- politiloven § 30 nr. 1, jf. § 5 for å ha unnlatt straks å rette seg etter pålegg gitt av politiet om å stanse annonsering frem til bevilling foreligger.

Sak 2. Det ble gjennomført en brukthandelkontroll i et kunstgalleri sammen med en representant fra Oslo kemnerkontor.

Kontrollen avdekket at innehaver drev med ulovlig brukthandel og omfattende brudd på kunstavgiftsloven samt merverdiavgiftsloven. Det ble gjort ytterligere etterforskningskritt og avdekket omfattende bedragerier. Saken endte med domfellelse i Oslo tingrett, innehaveren ble dømt for overtredelse av:

- straffeloven § 372, jf. § 371 bokstav a, jf. straffeloven § 16, § 371 bokstav a (12 tilfeller), § 324 (6 tilfeller), § 386,
- brukthandeloven § 5 annet straffalternativ, jf. § 2 første ledd første punktum,
- våpenloven § 33 første ledd første punktum, jf. § 31 første ledd, jf. våpenforskriften § 9, samt
- kunstavgiftsloven § 5, jf. § 3 første ledd.

I tillegg er han dømt til å betale skadeserstatning til 16 ulike fornærmede i saken. Politiet har også fått medhold i å inndra over 200 av kunstnerens bilder. Dommen ble anket til lagmannsretten som avviste anken.

Sak 3. Brukthandelkontroll hos en større aktør innen edle metaller og mynter avdekket omfattende brudd på krav til protokollering etter § 10 og pålagt varsling til politiet om kjøp etter forskriftens § 16.

Det ble blant annet funnet en pose med "skrapgull" som var i et så stort kvantum at dette fremsto som fra en forhandler og ikke fra privatperson slik forhandleren hadde protokolert. Ved senere undersøkelse viste det seg at forhandleren hadde kjøpt gull fra denne angivelige privatpersonen for tilnærmet 2 millioner kroner i løpet av 2 års periode. Denne personen drev et foretak innen sammenlignbar bransje og komplett rapport ble delt med skatteetaten og politidistriktet der hvor denne personen er bosatt/foretaksregistrert.

Sak 4. Mynthandler med bevilling varslet politiet som kontrollmyndighet om en person som hadde tatt kontakt med ønske om å selge svært gamle mynter. Myntene fremsto som ulovlig ervervet, og dette fremsto for politiet som kulturminnekriminalitet.

Personen befant seg i utlandet, men da han dukket opp i Norge ble han pågrepet idet han dukket opp hos mynthandleren i Oslo.

De 30 antikke myntene som angivelig skal stamme fra et sjøfunn utenfor Tunisia ble straks levert til Kulturhistorisk museum for sikring/vurdering.

Etterforskningen ble en samhandling mellom Oslo politidistrikt, Økokrim, Kulturhistorisk museum og Kulturdepartementet. Myntene ble tilbakelevert til tunisiske myndigheter i en seremoni i den tunisiske ambassaden.

Andre forhold avdekket gjennom brukthandelkontroll

Pantelåner. Tidlig i 2021 ble det gjennomført en kontroll hos en pantelåner i distriktet. Informasjon derifra ledet til utvidede undersøkelser og innhenting av informasjon om et høyt antall personer som på tross av store utestående beløp hos namsfogden/skattemyndighetene hadde pantsatt gullgjenstander eller klokker med høy verdi.

Namsfogden i Oslo skrev i sin tilbakemelding:

Lånekundene har her pantsatt eiendeler (klokker/gull mv) for å få lån. Det er betydelig friverdi (fordi banken skal sikre seg).

Vi har så langt funnet minst 75 saker på listen, hvor låntaker har aktiv sak hos oss og hvor vi nå vurderer å ta utleggs pant i eiendelene. Det er ikke gitt at vi tar pant, det kommer an på verdi og hvilke andre aktiva vi kan ta. Uansett kommer dette til å gi resultater.

I ettertid har det dukket opp ytterligere en sak hvor lånekontoret har sendt inn forespørsel om gjenstand som deretter er innhentet av utleggsavdelingen hos skatteetaten.

Auksjonsfirma/mynthandler. Våren 2021 gjorde politiet et beslag av mynter grunnet manglende proviens hos et auksjonsfirma/mynthandler. Da dette skjedde rett i forkant av selve auksjonene ble det oppslag i media, og i etterkant av dette mottok politiet en anonym henvendelse om salg av sedler med svært høy verdi "under bordet" fra en person som var ilagt et høyt skattekrav.

På bakgrunn av denne informasjonen ble det innhentet auksjonslister med hjemmel i auksjonsloven og brukthandelloven, og informasjonen i tipset viste seg å stemme. Auksjonslisten viste 95 salgsobjekter fra nevnte person til en verdi av 5,2 millioner kroner. Etter vurdering av lokal påtale ble informasjonen gitt til skatteetaten slik at de kunne ta utlegg opp mot eksisterende skattekrav.

Piratkopier. Det ble funnet falske merkevarer/piratkopivarer i butikk som også driver brukthandel. Blant annet dreide det seg om falske Rolex-klokker. Dette ble destruert av foretaket selv og de ble gitt veiledning/advarsel.

Kunstauksjon. Kontroll av auksjonslister fra de tre største auksjonshusene i Oslo politidistrikt har blitt delt med Økokrim for undersøkelse av om noen av gjenstandene kan være stjålet, både nasjonalt og internasjonalt. Det ble høsten 2020 avdekket at et gammelt norsk kunstverk dukket opp til salg på et auksjonshus etter å ha vært stjålet siden 1980-tallet.

Søknadsbehandling

Det finnes en rekke eksempler på søknader som er avslått for søkere som ville fått søknaden innvilget etter foreslåtte regelendringer som medfører at kun forhold som fremkommer på en politiattest kan tillegges betydning. Et eksempel gis under. Felles for sakene er at søkeren ikke innehar den tilliten som kreves, slik at politiet har grunn til å frykte at tillatelsen vil misbrukes. Dette følger av en helhetsvurdering hvor all den informasjon politiet har tilgang til kan vurderes og vektlegges, også opplysninger fra henlagte straffesaker.

Eksempel. Søker var flere år forut for søknaden anmeldt av en bank for forsøk på grovt bedrageri overfor banken ved bruk av uriktig informasjon og fiktiv inntektsdokumentasjon. Straffesaken ble henlagt på bevisets stilling året etter.

Søker var senere anmeldt for ulovlig bruk av arbeidskraft, og vedtok forelegg for dette utstedt til foretaket hvor han var daglig leder. Året etter ble virksomheten ilagt et overtredelsesgebyr av Arbeidstilsynet etter en tverretattlig kontroll, som ble opphevet av tilsynets direktorat etter klage. I tverretattlig kontroll hvor politiet var med ble det senere igjen avdekket uregelmessigheter.

Søker var videre anmeldt for dokumentforfalskning. Det ble tatt ut siktelse, men anmelder valgte å trekke anmeldelsen.

På søknadstidspunktet var søker ikke registrert med forhold som ville fremkommet på en politiattest. Søknaden ble likevel avslått etter en helhetsvurdering hvor søkeren på bakgrunn av de opplysningene som forelå i forbindelse med nevnte forhold, ikke innehadde den tillitt som kreves for å få brukthandelbevilling. Det var etter politiets syn grunn til å frykte misbruk av tillatelsen.

Oppsummering

Dersom brukthandeloven med forskrift ikke vil videreføres uten avgrensning av området, støtter Politidirektoratet departementets alternativ 2. Politidirektoratet støtter avgrensningen som foreslås av departementet i alternativ 2 med et virkeområde basert på de varekategorier som fremgår at lovutkastet utvides til å omfatte bruktbiler, bruktbåter, frimerker, mynter og klokker. Virkeområdet bør etter direktoratets syn også omfatte andre typer gjenstander forutsatt at disse har en antatt omsetningsverdi på, eller blir kjøpt av brukthandleren for, kr 20.000 eller mer (herunder båter m.v). Denne beløpsgrensen kan også vurderes benyttet for gjenstander som fremgår av utkastet til ny lov § 2 første ledd nr. 3 samt for klokker. En slik løsning vil etter vårt syn gjøre det enklere å drive omsetning og utvikle nye forretningsmodeller, legge bedre til rette for en sirkulær økonomi og redusere byrdene for næringsdrivende, uten at dette i for stor grad dermed svekker dagens muligheter til å forebygge og oppdage ulovlig omsetning.

Politidirektoratet viser avslutningsvis til vår høringsuttalelse fra 2019 i sin helhet, og stiller seg til rådighet i arbeidet videre med utarbeidelse av en god mellomløsning som også tar vare på samfunnets behov for forebygging av økonomisk kriminalitet m.v.

Til kap. 6 Administrative og økonomiske konsekvenser

Etter departementets vurdering vil foreslått alternativ 1 medføre at politiet får færre administrative oppgaver når oppgavene som tilfaller politiet oppheves, slik at ressurser kan frigjøres til annet bruk.⁸

En opphevelse av brukthandelregelverket vil dels redusere politiets administrative oppgaver. Politidirektoratet er imidlertid ikke enig i departementets vurdering av virkningen opphevelsen vil kunne få for politiets ressurser. Brukthandelregelverket er et viktig verktøy i politiets forebyggende arbeid. Etter direktoratets vurdering vil en opphevelse av brukthandelregelverket ta fra politiet forebyggende verktøy, som vil kunne medføre økt kriminell virksomhet, og som i sin tur vil være ressurskrevende for politiet.

Ved foreslått alternativ 2, vil de økonomiske og administrative konsekvensene for politiet blant annet avhenge av om saksbehandlingen forblir manuell slik den er i dag eller om det etableres digitale saksbehandlingsløsninger. Dersom en digital

⁸ Høringsnotatet punkt 6 og punkt 4.2.1, s. 43.

Politidirektoratet har ikke foretatt konkrete beregninger av de økonomiske og administrative konsekvensene de to alternativene vil ha for politiets virksomhet, men fremhever at effekten av disse vil påvirke politiets oppgaveløsning og prioriteringer.

Kristin Holter Næss
Rådgiver

Justis- og Postboks 8005 Dep 0030 Oslo
beredskapsdepartementet

POLITIET
POLITIDIREKTORATET

Nærings- og fiskeridepartementet

Postboks 8090 Dep
0032 OSLO

NATIONAL POLICE DIRECTORATE

Deres referanse:

Vår referanse:
201901222-21 008

Sted, Dato
Oslo, 26.06.2019

**POLITIDIREKTORATETS HØRINGSSVAR - FORSLAG OM OPPHEVELSE AV
LOV 22 DESEMBER 1999 OM HANDELSVERKSEMD MED BRUKTE OG
KASSESTE TING (BRUKTHANDELLOVA)**

Vi viser til Nærings- og fiskeridepartementets høringsbrev av 18. mars 2019 med forslag om opphevelse av lov 22. desember 1999 nr. 105 om handelsverksemd med brukte og kasserte ting (brukthandelloya) og opphevelse forskrift 22. desember 2009 nr. 1813 om handelsverksemd med brukte eller kasserte ting mv. (brukthandelforskriften).

I høringsnotatet vises det til at det den siste tiden har vært en stor utvikling i handlemonsteret for brukte gjenstander og at brukthandelloyas bestemmelser er utformet med utgangspunkt i at handel med brukte gjenstander skjer i en fysisk butikk. Lovens utforming innebærer at den kan være til hinder for utviklingen av nye forretningsmodeller. Regjeringen ønsker at Norge skal være et foregangsland i utviklingen av en grønn, sirkulær økonomi, og i Granavoldenerklæringen har regjeringen uttalt at den vil fjerne eller endre regelverk som er til hinder for teknologisk utvikling og nye forretningsmodeller i næringslivet og offentlig sektor. Nærings- og fiskeridepartementet foreslår å oppheve brukthandelloya, men likevel videreføre bestemmelsene om politiets utvidede adgang til å gjennomføre kontroll.

Politidirektoratet har forelagt høringen for samtlige politidistrikt, ØKOKRIM og Kripas.

Oslo politidistrikt fikk høringen direkte, men ble bedt om å henstille høringsuttalelsen sin til direktoratet. Vi har mottatt innspill fra Oslo, Finnmark, Innlandet, Møre og Romsdal, Sør-Vest, Sør-Øst, Troms, Trøndelag, Øst og Nordland politidistrikt, samt fra ØKOKRIM. Alle mottatt innspill fra underliggende enheter følger vedlagt Politidirektoratets høringsvar.

Innledningsvis bemerkes at Politidirektoratet ikke støtter en opphevelse av brukthandelloya, selv om vi ser at utviklingen i næringen kan foranledige en revisjon av loven. Politidirektoratets høringsvar følger det samme punktvis oppsettet som i høringsnotatet.

5.1. Forebygge omsetning av stjålne gjenstander

Departementet har bedt om høringsinstansenes syn på om det fremdeles er behov for å pålegge brukthandelaktører økte administrative byrder gjennom bestemmelsene i

Politidirektoratet

Post: Postboks 2090 Vika, 0125 Oslo
Besøk: Fridtjof Nansens vei 14/16

Tlf: 23 36 41 00
Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950
Giro: 7694.05.18020
www.politi.no

brukthandellova, eller om bestemmelsene i straffeprosessloven gir tilstrekkelige virkemidler for å etterforske helerivirksomhet i brukthandelnæringen.

Politidirektoratets vurdering

Politidirektoratet vil bemerke at vi ikke støtter departementets forslag om opphevelse eller delvis opphevelse av brukthandellova og tilhørende forskrift. Dette er i tråd med innspillene vi har mottatt fra underliggende enheter. Med unntak av Nordland politidistrikt, er innspillene fra de underliggende enhetene samstemte på dette punktet og politidistriktene stiller seg negative til departementets forslag.

Politiets hovedstrategi er kriminalitetsforebygging. Brukthandelregelverket er et viktig virkemiddel i politiets kriminalitetsforebyggende arbeid. ØKOKRIM understreker i sitt høringsinnspill at brukthandellova er et verktøy primært utformet for å hjelpe politiet med å etterforske og å forebygge kriminalitet knyttet til alle typer løsøre gjenstander, som for eksempel biler, båter, mynter, mobiltelefoner m.fl. i tillegg til kunst og kulturminner. Oslo politidistrikt påpeker i sitt høringsinnspill at brukthandelregelverket gir politiet adgang til å drive utstrakt kontrollvirksomhet, arbeide kriminalitetsforebyggende mot heleri og hvitvasking, samt forhindre omsetning av stjålne og ulovlig ervervede gjenstander. Regelverket gir også politiet en adgang til å holde uskikkede aktører utenfor bransjen. En opphevelse av brukthandelregelverket vil frata politiet viktige hjemler som i dag har en kriminalitetsforebyggende effekt. Direktoratet er enig i disse vurderingene.

Politidirektoratet mener videre at tvangsmidlene i straffeprosessloven alene ikke er tilstrekkelig for å forebygge og avverge kriminalitet i brukthandelnæringen. Vi viser til ØKOKRIMs høringsinnspill hvor det blant annet fremgår at:

"Ved å hevde at politiet enkelt kan skifte hjemmel fra brukthandelloven til straffeprosessloven som inngang for å kontrollere en brukthandel er det ikke tatt tilstrekkelig hensyn til hverken politiets arbeidsmetoder eller gjeldende lovbestemmelser. De to nevnte regelverkene har ulikt formål, ulike krav til gjennomføring og regulerer helt ulike arbeidsoppgaver.

Bruk av ransaking, jf straffeprosessloven, for å få tilgang til et salgslokale for å søke etter gjenstander vil medføre at mistenkte (f.eks. innehaver av en brukthandelbutikk) blir gitt stilling som siktet etter straffeprosessloven § 82. Videre er ransaking et tvangsmiddel og skal normalt besluttes av retten.

Det vises for øvrig også til Granavolden-plattformen som under punkt "4 – Justis, beredskap og innvandring" gjør det klart at "Regjeringen legger til grunn at politiets metoder skal være effektive, men aldri gå lenger enn det som er nødvendig eller forholdsmessig."

Å skulle bruke straffeprosesslovens hjemler i disse sakene anses unødvendig, der formålet kun er en rutinekontroll for å søke etter stjålet gods eller for å avkrefte at det ikke forefinnes der."

Flere av innspillene fra politidistriktene fremhever også at straffeprosesslovens bestemmelser ikke er tilstrekkelige. Formålet med brukthandelregelverket er å forebygge at ulovlig omsetning av stjålne gjenstander forekommer. Straffeforfølgning vil derfor ikke være

tilstrekkelig for å oppnå dette formålet da det stilles andre beviskrav og bestemmelsene forutsetter at en straffbar handling allerede er begått eller forsøkt begått.

Sør-Vest politidistrikt har også trukket frem at det å kun benytte straffesporet som eneste reaksjonsvirkemiddel vil være for passivt ettersom kriminalitetsforebygging er politiets hovedstrategi.

Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenters (NTAES)¹ rapport "Kriminelle i arbeidslivet"², trekker frem at brukthandelnæringen er sårbar for å bli utnyttet i kriminalitet og at brukthandellovgivningen bidrar til å hindre at useriøse og uskikkede aktører får etablere slik virksomhet. Vi viser til rapportens punkt 4.3 (side 19):

"I enkelte typer næringsvirksomhet er det etablert godkjenningsordninger som vektlegger særlig krav tilandel hos ledende rollelnehavere. Ordningene, som blant annet omfatter godkjenning i serveringsvirksomhet og løyve ved brukthandelvirksomhet, er etablert for å hindre kriminelle tilgang til næringer som er særlige sårbare for å bli utnyttet i kriminalitet."

I vurderingen av opphevelse av loven, bør det også tas i betraktning at forhandlere av verdifulle gjenstander ikke lenger er rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven. Disse er nå kun underlagt en beløpsmessig begrensning på hvor mye som kan mottas i kontanter, samt kontroll fra skattekontoret med at dette overholdes. Dette er ikke omtalt i høringsnotatet. Ved en opphevelse av brukthandeloven vil kontrollen med næringen bli ytterligere svekket, og samtidig kunne gjøre dette til en foretrukken arena for kriminelles hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger og heleri.

Politidirektoratet ser at utviklingen av nye forretningsmodeller og den teknologiske utviklingen i samfunnet kan foranledige en *revisjon* av regelverket. Det er imidlertid Politidirektoratets klare syn at det fremdeles er et tydelig behov for å beholde brukthandellova og brukthandelforskriften. Brukthandelregelverket tillater politiet å være tett på brukthandelnæringen uten at det må foreligge et straffbart forhold eller forsøk på dette og gir politiet adgang til å arbeide kriminalitetsforebyggende på en annen måte enn straffeprosesslovens bestemmelser gjør.

5.2. Bevilling

Departementet har bedt om høringsinstansenes innspill på om det fremdeles er grunn til behandle brukthandelvirksomheten strengere enn andre næringer, ved å ha særskilte virkemidler for å holde enkeltaktører utenfor slik virksomhet ved et bevillingssystem og for å holde oversikt over brukthandelaktører.

Politidirektoratets vurdering

Politidirektoratet mener at det er behov for fortsatt å beholde dagens bevillingsordning. Dette er også i tråd med innspillene vi har mottatt fra underliggende enheter.

¹ Senteret startet opp som et av tiltakene i regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet og består av medarbeidere fra politiet, Skatteetaten, Tollvesenet, NAV og Arbeidstilsynet og er lokalisert hos ØKOKRIM.

² Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter (NTAES) (2018) *Kriminelle i arbeidslivet*

Bevillingssystemet er et effektivt virkemiddel og verktøy som politiet benytter for å holde uskikkede aktører utenfor brukthandelnæringen. Som påpekt i departementets høringsnotat, gjør bevillingssystemet at politiet får en oversikt over de ulike aktørene i bransjen. Dette vil igjen lette politiets arbeid med å føre kontroll med disse aktørene. Flere av de underliggende enhetene har i sine innspill påpekt at bevillingssystemet er effektivt ettersom muligheten for å nekte eller trekke tilbake bevilling kan gjøres av politiet dersom politiet finner grunn til "å frykte misbruk", mens det er etter straffelovens bestemmelser stilles krav til at vedkommende må ha begått en straffbar handling.

Bevillingssystemet har et forebyggende element ved at ingen kan starte brukthandel uten politiets tillatelse. Selv om ordningen med bevilling i seg selv ikke medfører garanti for at brukthandelforretningen ikke blir brukt som ledd i kriminell virksomhet, vil en bevillingsplikt likevel gi politiet en oversikt over hvilke personer som ønsker å drive kjøp og salg med brukte gjenstander og vil også gjøre det mulig for politiet å følge opp og kontrollere disse på en bedre måte enn ellers.

I høringsnotatet fremhever departementet at det har skjedd en stor utvikling i handlemønsteret for brukte gjenstander de siste årene, og at slik handel i dag oftere gjøres i privat regi via ulike nettplattformer og mobilapplikasjoner og at verken plattformer eller privatpersoner er underlagt brukthandellovas bestemmelser. Departementet har vist til at dagens utvikling, ved at enkeltpersoner selv selger brukte gjenstander på nett i stedet for å levere dem hos brukthandler, gjør at muligheten for brukthandelaktører å drive organisert form for helerivirksomhet, i stor grad faller bort.

Politidirektoratet er ikke enig i departementets vurdering og mener i likhet med Oslo politidistrikt at denne utviklingen i seg selv ikke er et holdepunkt for å oppheve brukthandellova. Flere politidistrikter har også påpekt at privatpersoner og nettportaler aldri har vært omfattet av brukthandellova. Loven er ment å gjelde for virksomhet som skjer i organisert brukthandel og som skjer i næringsøyemed. Direktoratet er videre enig med Finnmark politidistrikts uttalelse om at bevillingssystemet ikke blir mindre relevant ved at det totale bruksalget øker. Med dagens utvikling er det derimot viktigere at politiet har oversikt og kontroll over brukthandelaktører for å forebygge og forhindre at brukthandelmarkedet blir en enkel måte å drive hvitvasking eller annen kriminalitet på.

Flere av politidistriktene har også vist til avtaler inngått med markedsplassen Finn.no, hvor avtalens formål er å forhindre omsetning av stjålne eller ulovlig mottatte kjøretøy som selges gjennom nettportalen. Gjennom denne avtalen har distriktene klart å avverge og forhindre at uskikkede aktører har fått etablere seg på Finn.no. Bevillingssystemet har i denne sammenheng vært et effektivt virkemiddel i politiets forebyggende arbeid. På bakgrunn av avtalen har enkelte politidistrikter sett økt tilfang av søknader om bevilling for bruktbilsalg og anslår at dette til dels skyldes samarbeidsavtalen med Finn.no. Illustrasjonen underbygger at det gjennom godt samarbeid er mulig å skaffe oversikt over aktører, samtidig som man får luket ut uønskede og uskikkede aktører fra brukthandelbransjen. Denne muligheten vil forsvinne dersom bevillingssystemet i brukthandellova oppheves. For nærmere redegjørelse av de nevnte avtalene, se innspillene fra blant annet Oslo, Sør-Øst og Troms politidistrikt.

Etter Politidirektoratets syn er bevillingssystemet et viktig virkemiddel i politiets kriminalitetsforebyggende arbeid og det er utvilsomt fortsatt behov for ordningen.

5.3. Utvidet kontrolladgang

Departementet har bedt om høringsinstansenes innspill og vurderinger av behovet for og nytten ved å videreføre hjemmel som gir politiet utvidet adgang til å føre kontroll med brukthandelvirkomheter.

Politidirektoratets vurdering

Politidirektoratet er ikke enig i departementets vurdering av at politiets utvidede kontrolladgang etter brukthandellova med forskrift er mindre relevant i dag på grunn av nye og endrede handlemønstre. Etter Politidirektoratets syn er det fortsatt behov for en utvidet kontrolladgang.

Som påpekt av ØKOKRIM har nye nettbaserte løsninger ført til en polarisering i brukthandelmarkedet ved at rimelige enkeltgjenstander som tidligere ble solgt gjennom brukthandelbutikker nå omsettes via nettsteder hvor selger selv administrerer handelen. Kunstobjekter av større verdi selges fortsatt gjennom tradisjonelle auksjonshus og gallerier. Mens nettbaserte salgsplattformer har lav inngangsterskel og er tilpasset omsetning av rimelige husholdningsobjekter, hobbyartikler og liknende som kan gjenbrukes, vil brukthandel med kunst og kulturminner representere store verdier og knytte seg til andre kundegrupper. Når det gjelder politiets kontrolladgang, viser ØKOKRIM til at de primært har fokus på brukthandel som skjer med kunst og kulturminner. Det vises videre til at norske gallerier og auksjonshus som selger slike gjenstander er en del av et internasjonalt marked, noe som innebærer at politiets uhindrede tilgang til lokaler og innsyn i dokumenter er en del av Norges løpende bidrag til å bekjempe internasjonal illegal handel med kunst og kulturminneobjekter. ØKOKRIM viser også til at organisasjonen UNODC³ har kategorisert ulovlig handelsvirksomhet med kulturminner som en form for organisert kriminalitet som gir mulighet for terrorfinansiering. Politiets systematiske oppfølging av omsetning av kunst- og kulturminnegjenstander vil trolig også kunne virke preventivt i arbeidet med å forebygge at Norge blir en transithavn for illegal handel.

Selv om nye handelsmønstre gjør at mye brukthandel skjer via nettportaler eller gjennom mobilapplikasjoner, vil politiets utvidede kontrolladgang fremdeles treffe en stor del av brukthandelnæringen som har fast oppbevaringssted. Som fremhevet av Sør-Øst politidistrikt er bruktbilforretninger, forhandlere av edelt metall og kunstforhandlere eksempler på aktører som vil rammes. Også aktører som driver brukthandel i næring gjennom nettportaler vil kunne ha egne rom for oppbevaring av gjenstander som selges. Det vil derfor fortsatt være behov for fysiske kontroller, selv om kontroll også kan foregå på nett.

I høringsnotatet har departementet vist til at politiet med hjemmel i straffeprosessloven vil kunne ransake lokaler brukt i brukthandelvirkomhet. Gjennom bestemmelsene i brukthandellova gis imidlertid politiet en generell adgang til å kontrollere bevillingshavere i motsetning til bestemmelsene i straffeloven og straffeprosessloven som krever at det må foreligge "skjellig grunn til mistanke". Bestemmelsene i brukthandellova gir dermed politiet mulighet til å foreta undersøkelser, gjennomføre kontroller ved tips, ta stikkprøver og følge opp spor, som ikke straffeprosessloven gjør. Som fremhevet i Oslo politidistrikts innspill vil det ikke alltid være ønskelig eller formålstjenlig å benytte straffesporet i alle saker, da det blant annet reduserer muligheten til å arbeide forebyggende. Dessuten vil det være en vesentlig høyere terskel for politiet å foreta ransaking etter straffeprosesslovens regler enn etter brukthandellovverket. Mange saker løses på andre måter enn ved straffereaksjon og den

³ United Nations Office on Drugs and Crime

utvidede kontrolladgangen er et effektivt og treffsikkert virkemiddel som også bidrar til å avdekke andre straffbare forhold. Dersom politiet mister den utvidede adgangen til å føre kontroll med brukthandelvirkosomheter, vil dette svekke politiets kriminalitetsforebyggende arbeid.

En oversikt over brukthandelssaker fra 2016 til primo 2019 viser at det er stor aktivitet på området:

Distrikt	2016	2017	2018	2019	Sum
Agder	23	86	56	56	221
Finnmark	6	19	15	6	46
Innlandet	67	114	165	84	430
Møre og Romsdal	10	38	50	31	129
Nordland	22	55	17	16	110
Oslo	302	382	437	55*	1176
Sør-Vest	66	74	62	42	244
Sør-Øst	69	215	239	117	640
Trøndelag	35	106	139	84	364
Troms	13	45	20	6	84
Vest	51	132	90	35	308
Øst	161	263	235	134	793
Politidirektoratet	6	9	14	4	34
Sum	831	1538	1539	671	4579

*Til tabellen: Oslo politidistrikt har ikke fått levert sine oppdaterte tall for 2019.

Sør-Øst politidistrikt uttaler i sitt høringsinnspill at STRASAK-tallene som omtales i høringsnotatet ikke nødvendigvis gir noen indikasjon på den faktiske effekten bruken av hjemlene i brukthandellovgevingen har, da et sentralt poeng med dagens regelverk nettopp er å unngå at de straffbare forholdene finner sted. Også Øst politidistrikt har vist til at saker etter brukthandellova først og fremst avdekkes og avgjøres i forvaltningssporet, og at disse sakene derfor ikke vil fremgå av straffesaksregisteret. Videre skjer kontroll av brukthandelaktører dessuten ofte i samarbeid med Arbeidstilsynet og skattemyndigheter som ikke nødvendigvis har som hovedformål å avdekke brudd på brukthandellova. Som fremhevet av distriktet kan nettopp lave straffereaksjoner på brukthandelområde tilsi at politiets arbeid med brukthandelbransjen er vellykket. Øst politidistrikt trekker også frem at en konsekvens av et vellykket arbeid opp mot brukthandellova kan være at distriktet avdekker menneskehandel ved en uanmeldt kontroll og at utlendinger uten tillatelse i Norge utvises fra landet. Et slikt resultat trenger ikke vises i straffesaksregisteret, men vil likevel ha en stor kriminalitetsforebyggende effekt. Politidirektoratet stiller seg bak disse synspunktene.

ØKOKRIM fremhever at formålet med brukthandelkontroll kan være å søke informasjon eller for å bekrefte eller avkreft et tips. ØKOKRIM viser til at tips kan ha lokalt opphav, men at de

stadig oftere opplever at slike henvendelser kommer fra Europol eller via Interpol-systemet. Brukthandellova kan derfor være nyttig ved etterforskning, men er også nødvendig ved etterretningsarbeid.

5.4. Krav til forretningssted, oppbevaringsplikt og protokollføring

Departementet har bedt høringsinstansene om en vurdering av om det fortsatt er behov for å stille krav til forretningssted, oppbevaringsplikt og protokollføring gitt at kravene kan hindre utviklingen av nye forretningsmodeller og at de innebærer administrative byrder for næringsdrivende.

Politidirektoratets vurdering

I tråd med innspillene fra underliggende enheter, er ikke Politidirektoratet enig i at brukthandellovas bestemmelser om forretningssted, oppbevaringsplikt og protokollføring bør oppheves på bakgrunn av at bevillingspliktige nettbutikker som formidler bruksalg, ikke har et fysisk utsalgssted. I innspillene fra distriktene vises det til eksempler hvor politiets gjennomgang av forretningssteder og protokollføring har avdekket flere lovbrudd og hvor det fremheves at det fortsatt foreligger behov for å stille slike krav for å kunne arbeide forebyggende. Uten krav til forretningssted, oppbevaringsplikt og protokollføring vil slike kontroller være vanskelige å gjennomføre.

Politidirektoratet ser at mangel på fysisk utsalgssted vanskeliggjør etterlevelsen av brukthandellovas bestemmelser som knytter seg til krav om forretningssted, oppbevaringsplikt og protokollføring, men mener at det likevel er viktig at kravene opprettholdes for de aktørene som faktisk rammes av bestemmelsene. Oslo politidistrikt har i sitt høringsinnspill påpekt at selv om brukthandel skjer gjennom nettbutikker uten fysisk utsalgssted, er ikke dette i seg selv et argument for å gå bort fra disse kravene. Politidirektoratet er enig i denne vurderingen. Det finnes fortsatt fysiske brukthandelforretninger, samt at de fleste nettbutikker også vil måtte ha et fysisk lager.

ØKOKRIMs erfaring er at handel med illegale varer foregår eierskiftene i hurtig tempo og med mange aktører. Kravene til protokollføring og oppbevaringsplikt bidrar til at politiet kan holde en oversikt over aktører i brukthandelnæringen. Dersom disse kravene bortfaller, vil politiet ikke få oversikt over personer som har solgt eller kjøpt varer tidligere, noe som vil legge til rette for at aktører vil kunne misbruke brukthandelnæringen til heleri og hvitvasking av både penger og gjenstander.

Flere politidistrikt har i sine høringsinnspill trukket frem at bestemmelsene bør revideres og moderniseres for bedre å tilpasses dagens situasjon, men støtter ikke en opphevelse av denne delen av regelverket. Politidirektoratet oppfatning er at en revisjon av regelverket bør vurderes, og vi stiller oss for øvrig bak innspillene vi har mottatt fra underliggende enheter.

5.5. Departementets forslag om opphevelse av brukthandellova med videreføring av politiets utvidede kontrolladgang

Departementet har foreslått å oppheve brukthandellova, men likevel videreføre bestemmelsene om politiets utvidede adgang til å gjennomføre kontroll og ønsker høringsinstansenes syn på om dette er den mest hensiktsmessige løsningen. Departementet har også oppstilt andre alternativer til dagens ordning, herunder opphevelse av loven i sin helhet eller å utrede helt ny lov som i større grad tar hensyn til nye handlemønstre for brukte gjenstander.

Politidirektoratets vurdering

Politidirektoratet støtter ikke departementets forslag om opphevelse av brukthandellova, men med videreføring av politiets utvidede kontrolladgang. Dette er også i tråd med innspillene vi har mottatt fra underliggende enheter.

En opphevelse av brukthandellova vil frata politiet viktige virkemidler i politiets kriminalitetsforebyggende arbeid. Selv om politiets kontrolladgang skulle blitt videreført, vil en slik løsning skape vanskelige vurderingstemaer når det gjelder hvem og hva politiet skal kontrollere. Som påpekt av Innlandet politidistrikt vil for eksempel manglende krav til protokollføring gjøre at det ikke lenger er mulig for politiet å kontrollere hvor gjenstandene kommer fra ettersom den som driver brukthandelforretningen ikke vil ha noen plikt til å informere om dette. Andre distrikt har også vist til at dersom det bakenforliggende regelverket oppheves, men politiets utvidede kontrolladgang videreføres, vil det oppstå vanskelige spørsmål om hvordan kontrollen skal utføres og på hvilket grunnlag. Uten krav til selgers identitet, protokollføring, liggetid og oppbevaringssted, vil politiet ha svært begrensede muligheter til å føre kontroll og skille lovlig handel fra ulovlig handel.

Som påpekt av Møre- og Romsdal politidistrikt vil en fjerning av loven videre kunne bidra til kriminell virksomhet, herunder lette omsetningen av tyvegods. Sør-Vest politidistrikt har i sitt høringsinnspill trukket frem at man også i et arbeidslivskriminalitets-forebyggende perspektiv ikke bør legge denne typen virksomhet i et "lovtomt" område, noe også nevnte rapport fra NTAES påpeker.

Politidirektoratet mener behovet for brukthandellova og tilhørende forskrift fortsatt er til stede, og er av den klare oppfatning at loven ikke bør oppheves. Politiets kontrolladgang og bevillingssystemet gjør det lettere for politiet å avdekke kritikkverdige og straffbare forhold i brukthandelnæringen. Direktoratet mener videre at hensynet til effektiv kriminalitetsbekjempelse på dette næringsområdet må veie tyngre enn hensynet til nye forretningsmodeller og økonomiske og administrative byrder for næringsdrivende. Brukthandellovverket treffer fremdeles en stor del av brukthandelnæringen, og utfordringer knyttet til at mye av handelen nå skjer via nettportaler, bør løses ved en revidering og modernisering av regelverket, snarere enn opphevelse av det.

Med hilsen

Håkon Skulstad
assisterende politidirektør

Kristin Ottesen Kvigne
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Deres referanse:

Vår referanse:
23/189408 - 3

Sted, dato:
Trondheim, 03.10.2023

Høringssvar brukthandelregelverket - Trøndelag politidistrikt

Trøndelag politidistrikt viser til direktoratets høringsskriv av 30.08.2023 (vår ref. 23/160883 – 5).

Innledning

Politidirektoratet viser til Nærings- og fiskeridepartementets høringsbrev av 24.07.2023. Høringsfristen er 24.10.2023 for Politidirektoratet. Direktoratet inngir to alternativer til endringer i Brukthandellova med forskrifter.

Svar på høringsbrev

Trøndelag politidistrikt viser til vårt høringssvar av 20.05.2019 (vår ref. 201903077-2 622). Vårt høringssvar følger de samme linjene som svaret i 2019. Tilpasning til sirkulær økonomi, bruk av nettportaler til kjøp og salg av forbruksvarer, bærekraftsperspektivet og større gjenbruksøkonomi tilsier sterke endringer i lovverket som regulerer brukthandel i de drøyt 20 år som har gått siden ikrafttredelsen 01.01.2000. Politiets perspektiv på dette mener vi ikke kan ha endret seg i vesentlig grad siden 2019, dog kommer Corona-perioden med økt netthandel i denne fasen. Vi vedlegger derfor vårt høringssvar fra denne perioden i sin helhet.

Det bes særlig om innspill til spørsmål i høringsnotatets pkt. 1.2, dvs. til hva som gir god balanse i hensyn mellom størst mulig verdiskapning, forebygge- og bekjempe ulovlig omsetning av brukte varer, til avgrensning av virkeområdet og til om brukte motorvogner bør omfattes. For å forebygge omsetning av stjålne eller ulovlig mottatte gjenstander og lette politiets arbeid med å oppspore slike gjenstander, er det slik at Trøndelag politidistrikt mener at alternativ 2 best ivaretar de fremtidige behov for kontroll, forebygging av kriminalitet, samtidig som vi ikke bør hindre nye forretningsmodeller. Vi stilte oss i 2019 negative til en opphevelse av lovverket som helhet, og gjør det fremdeles, - altså ønsker vi ikke alternativ 1 alene.

Når det gjelder avgrensning av virkeområdet til loven, er vi av den formening at bruktbiler bør omfattes i det nye lovverket, fordi det er store verdier i omløp og fordi dette er et område hvor det fortsatt er viktig med kontroll og oppsyn med handelen.

Med hilsen

Roy-Inge Ratvold Horgøien
Seksjonsleder

Cathrine Tørum
Juridisk rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Vedlegg: Høringsforslag fra TPD 2019

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Deres referanse:

Vår referanse:
23/190101 - 2

Sted, dato:
Kristiansand, 29.09.2023

Svar på høringssak- brukthandelregelverk

Vi viser til brev vedrørende høring om forslag til endringer i brukthandelregelverket datert 30.08.2023, deres ref 23/160883.

Agder politidistrikt er enig med Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) i at alternativ 1, å oppheve brukthandellova og brukthandelforskriften kombinert med en overgangsordning for handel med brukte motorvogner, er det beste alternativet.

Vi er enig i at det bør etableres et eget regelverk for handel med brukte motorvogner da dette er en bransje det er grunn til å ha særskilt kontroll med. Videre at vandelsvurderinger er et nyttig virkemiddel for kontroll. Vi anser at det vil være hensiktsmessig at vandelsvurderingen omfatter alle forhold av betydning for vurderingen av om vedkommende er egnet/skikket til å drive denne type virksomhet. Vi slutter oss for øvrig til vurderingene gjort av departementet.

Med hilsen

Ingrid Olsen Hofseth

Avdelingsleder

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Deres referanse:

Vår referanse:
23/189382 - 2

Sted, dato:
Bodø, 26.09.2023

Uttalelse til høring - Forslag til endringer i brukthandelregelverket

Nordland politidistrikt støtter alternativ 1 - å oppheve brukthandellova og brukthandelforskriften kombinert med en overgangsordning for brukte motorvogner. Det fremstår som det beste alternativet å avskaffe bevillingsordningen og etablere alternative ordninger i annet regelverk for å ivareta tilsynsbehovet for enkelte varegrupper.

Dersom alternativ 2 velges, bør det samtidig opprettes et sentralt register over brukthandelbevillinger. Det er i dag en tilnærmet umulig oppgave for politidistriktene å ha full oversikt over utstedte bevillinger. Ved alternativ 2 er det også en risiko for at type varegrupper som krever et særlig tilsynsbehov endrer seg over tid, slik at loven etter hvert blir mindre treffende. Da vil vi raskt kunne stå i den samme situasjonen som i dag, hvor regelverket ikke lenger er egnet til å forebygge og bekjempe ulovlig omsetning av varer, men i stedet blir en hemsko for lovlig og ønsket næringsvirksomhet.

Vi er enige i at den forebyggende effekten av brukthandelbevilling i dag er svært begrenset. Digitale markeds plasser som Finn.no og Facebook er ikke omfattet, og politidistriktene har heller ikke tilstrekkelige ressurser til å prioritere rutinemessige kontroller innenfor brukthandelområdet. Med den store økningen i brukthandelmarkedet som antas å komme, vil det måtte avsettes mer ressurser til både saksbehandling og kontroller dersom en bevillingsordning skal opprettholdes og ha den tilsiktede måloppnåelsen.

Med hilsen

Linn Kristin Lien
Forvaltningsjurist

Simone Kristiansen
Seksjonsleder forvaltning

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Deres referanse:

Vår referanse:
23/189566 - 2

Sted, dato:
Ålesund, 29.09.2023

Høringsuttalelse endringer i brukthandelloven - Møre og Romsdal Politidistrikt

Det vises til brev av 30.08.2023 med vedlegg vedrørende forslag til endringer i brukthandelregelverket.

Som det fremgår av høringsnotatet, er brukthandelregelverket i liten grad tilpasset de samfunnsmessige endringer i forhold til brukthandelmarked og teknologisk utvikling.

Møre og Romsdal politidistrikt er enig i at regelverket bør endres. Dette for å unngå at regelverket hindrer eller begrenser utvikling av nye forretningsmodeller, men at det søkes å legge til rette for økt gjenbruk som sirkulærøkonomi. Det vises blant annet til at dagens krav til oppbevaring er til hinder for forretningsmodeller med høy omsetningshastighet. Det vises videre til at det i dag i liten grad føres kontroll med brukthandel, og at dette medfører at regelverket i begrenset grad virker forebyggende.

Det er foreslått 2 alternative løsninger:

- Å fjerne lov og regelverk i sin helhet
- Å foreta en vesentlig innsnevring av regelverkets virkeområde til å gjelde for noen få utvalgte varegrupper.

Politidistriktets uttalelse:

Det vurderes at opphevelse av brukthandellov og tilhørende forskrift vil gjøre det enklere å etablere og drive handel med brukte ting, og derved støtte opp under en gjenbrukshandel som er samfunnsmessig ønsket. Det eksisterer også i tillegg et stort marked for handel mellom private på digitale markedsplasser. Det vurderes som mer sannsynlig at stjalne varer omsettes der, og ikke ved etablerte brukthandelforretninger.

Det vises videre til at krav i bokføringsregelverket innebærer at notoritet rundt omsetning av varer fortsatt opprettholdes. Hvitvaskingsloven § 5, vil videre sikre notoritet rundt større kjøp, ved at det ikke er tillatt å motta kontantvederlag som overstiger 40.000 kr.

Ved en opphevelse av brukthandelregelverket, vil politiet fortsatt ha anledning til å ransake hus, rom eller oppbevaringssted ved mistanke om omsetning av stjålne varer. Dette innenfor de rammer som følger av straffeprosessloven.

Det vises videre til at oppheving av regelverket vil kunne frigjøre ressurser i politiet.

Politidistriktet ser imidlertid at en opphevelse av brukthandelregelverket vil medføre at man ikke får kontrollert vandel i forbindelse med virksomheter som driver med omsetning av kostbare gjenstander med høy omsetningsverdi som bruktbiler mm. En opphevelse vil slik nødvendiggjøre regulering av denne omsetningen på annen måte. Det etterspørres innspill til hvordan kontroll kan etableres i et nytt regelverk. Politidistriktet er her av den oppfatning at dette bør gjøres tilsvarende dagens ordning, ved vandelsvurdering. I denne vurderingen er det særlig vinningskriminalitet som bør vektlegges.

Det vises videre til at manglende regelverk rundt omsetning av kunst, kulturgjenstander og antikviteter vil medføre at Norge ikke oppfyller kravene i Unesco-konvensjonen av 1970 artikkel 10. En opphevelse av brukthandelregelverket vil nødvendiggjøre en regulering også av slik virksomhet.

Politidistriktet vurderer at begge de foreslåtte alternativer kan være hensiktsmessige for å få en god regulering av virksomheter som driver med brukthandel. Dette forutsatt at det etableres regelverk som sikrer regulering av de områder der det er behov for dette, blant annet hensyntatt varegruppers verdi og sporbarhet.

På bakgrunn av ovennevnte vurderer politidistriktet at alternativ 2 fremstår som den beste løsningen. Dette ved å beholde deler av eksisterende regelverket gjennom den foreslåtte lov om handel med brukte kunst- og kulturgjenstander, varer av edelt metall mv. og brukte motorvogner.

Politidistriktet støtter forslaget om at regelverket skal være begrenset til næringsvirksomhet med særskilte gjenstander som kunstverk, samleobjekter, antikviteter og kulturgjenstander, samt brukte varer av edelt metall, edelstener og brukte motorvogner.

Med hilsen

Sissel Straume Brevik
Seksjonsleder

Kristin Edvarda Hatmosø
Rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Kvittering på innsendt høringssvar på Høring - Forslag til endringer i brukthandelsregelverket

Høringens saksnummer: 23/4355

Høring: Høring - Forslag til endringer i brukthandelsregelverket

Levert: 05.10.2023 10:57

Svartype:

Jeg svarte som: Annen offentlig etat

Avsender: Økokrim

Kontaktperson: Geir Kjetil Finneide

Kontakt e-post: geir.kjetil.finneide@politiet.no

Innledning

Vi viser til høringsbrev fra Nærings- og fiskeridepartementet av 24. juli 2023 med forslag til endring i brukthandelsregelverket.

Økokrims ansvarsområde omfatter økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet, herunder illegal omsetning kunst- og kulturminneobjekter og hvitvasking ved omsetning av verdigjenstander.

Da brukthandellova i 2019 ble foreslått opphevet, avga Økokrim høringsuttalelse datert 12. juni 2019. Vår uttalelse fra den gang er fortsatt relevant og vi viser derfor til denne i sin helhet:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/f3add1daa5c54d9c930ddcb667b80348/okokrim.pdf?uid=%C3%98kokrim>

Innledningsvis bemerkes at brukthandellovgivningen virker forebyggende på flere måter enn ved å hindre at brukthandlere selv bevisst begår heleri, i det lovens virkemidler også er egnet til å forhindre at brukthandlere misbrukes til hvitvasking uten at de selv er klar over dette.

Generelle bemerkninger til høringsnotatets kap. 2.2.3 Heleri, hvitvasking og tyveri

Statistikken i høringsnotatet tar utgangspunkt i antall anmeldte lovbrudd. I denne forbindelse bemerker vi at en statistikk basert på antall anmeldte forhold er lite egnet til å beskrive omfanget av hvitvasking i et samfunn, siden det sjelden er en direkte fornærmet i den aktuelle typen saker. Dersom statistikken likevel legges til grunn, viser denne samtidig at tendensen er at grov hvitvasking er et økende problem. Økokrims trusselvurdering for 2022 underbygger også at hvitvasking er et stort problem og at omsetning av brukte verdigjenstander som klokke blir benyttet som metode:

"Danmark registrerte en økning i antall oppdagede pengemuldyrkontoer på 400 prosent i perioden 2018 til 2020.⁶² I Norge rapporterte en av de største bankene at de avvirket nærmere 1500 kundeforhold i 2021 grunnet mistanke om hvitvasking, bedrageri, svindel og pengemuldyraktivitet. Dette er økning fra 2020, og en fortsettelse av en trend man har sett over flere år. Økokrim opplever også at antall rapporteringer om pengemuldyr har økt de siste fem årene. (...) Det er også rapportert om flere tilfeller hvor relativt unge personer har mottatt penger fra bedrageri, for deretter å hvitvaske disse ved kjøp av kostbare klokke."

Det vises også til politiets trusselvurdering for 2022, hvor det i situasjonsbeskrivelsen blant annet står følgende: *"Ved andre former for hvitvasking, som konvertering av utbytte til verdigjenstander, benyttes legal næringsvirksomhet ved at det opprettes egne foretak som selger blant annet kostbare klokke."*

Vi kan på denne bakgrunn ikke si oss enig i et etterlatt inntrykk av at dette er et problem som er i ferd med å bli kraftig redusert.

Omsetning av kunst og verdigjenstander er for øvrig svært godt kjent som metode for hvitvasking. Gjeldende trusselbilde viser videre at nasjonalt og internasjonalt er den illegale handelen med kulturminner økende og knyttes blant annet til organisert kriminalitet.

Departementets forslag om å oppheve brukthandellova

Som det fremgår av vår høringsuttalelse fra 2019 støtter Økokrim ikke forslaget om å oppheve brukthandellova (og -forskriften). Vi viser til vår uttalelse fra den gang, hvor vi særlig fremhevet regelverkets forebyggende effekt som etter vårt syn også gjør brukthandlere mindre utsatt for hvitvasking enn de ellers ville ha vært, samtidig som useriøse aktører i større grad holdes utenfor bransjen. I denne sammenheng er både løyve, protokollføring og kontrollregler av betydning. Den forebyggende effekten av dette bør etter vår mening ikke undervurderes.

I tillegg til hva vi uttalte i 2019, bemerker vi at den generelle bokføringsplikten og betaling over bank vil kunne ivareta sporbarhet av enkelttransaksjoner. Dagens bokføringsregler har imidlertid ikke den samme preventive effekten som dagens krav om protokollføring. Det er protokollføringsplikten i brukthandelloven, kombinert med mulighet til pålegg om rapportering til politiet om innkjøp av slike gjenstander, som sikrer at denne informasjonen gjøres løpende tilgjengelig for politiet.

Økokrim er imidlertid enig med departementet i at regelverket bør endres, for bedre å ivareta hensynet til verdiskapning og bærekraft. Vi kommer nærmere tilbake til dette nedenfor. Ivaretagelse av de kryssende hensynene ivaretas etter vårt skjønn best ved å beholde reguleringen, men i en mer begrenset form.

Avgrensningen av lovens virkeområde i alternativ 2

Økokrim støtter at de gjenstander som fremgår av utkastet til ny lov § 2 første ledd nr 1-3 omfattes. Dette er gjenstander som åpenbart bør ligge i kjernen av lovens virkeområde.

Når det særlig gjelder omsetning av brukte biler (§ 2 første ledd nr 4), legger vi til grunn at andre høringsinstanser har bedre forutsetninger for å uttale seg om de særlige spørsmålene dette reiser.

Økokrim mener imidlertid at loven også bør omfatte andre verdigjenstander over en viss verdi. Klokke bør nevnes særskilt, da plassering av utbytte ved kjøp av klokke er en kjent hvitvaskingsteknikk, på samme måte som for edelmetaller.

Når det gjelder departementets betenkeligheter mot å benytte innkjøps- eller utsalgspris som grunnlag, basert på en tanke om at slike priser kan manipuleres, bemerker vi at dette kun vil være en fare i situasjoner hvor brukthandleren ønsker å bryte regelverket. Om man derimot legger til grunn at brukthandlere med løyve i all hovedsak er lovlidige borgere, som kan misbrukes av andre til hvitvasking på samme måte som rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven, vil et system basert på innkjøps- og utsalgspris i kombinasjon med protokollføring og oppbevaringsplikt, være et egnet hjelpemiddel.

En verdigrense bør etter vårt syn også kunne vurderes for kunst, siden en andel kunst som omsettes har liten verdi. Ved å se hen til statistikk fra tidligere års kunstaustasjoner hos relevante norske og utenlandske aktører mener vi at en beløpsgrense på 20.000 kroner vil kunne fange opp store deler av brukthandelomsetningen som er interessant i kriminalitetsbekjempelsen. En slik grense bør - sett i lys av samfunnsutviklingen - også kunne benyttes for andre verdigjenstander, men da ikke for gjenstander som fremgår av utkastet til ny lov § 2 første ledd nr 1 og 2.

Oppsummert støtter vi den avgrensningen som foreslås av departementet, med et virkeområde basert på de varekategorier som fremgår av utkastet, men at man i tillegg tar med klokke. Videre mener vi at virkeområdet også bør omfatte andre typer gjenstander forutsatt at disse har en antatt omsetningsverdi på, eller blir kjøpt av brukthandleren for, kr 20.000 eller mer. Denne beløpsgrensen kan også vurderes benyttet for gjenstander som fremgår av utkastet til ny lov § 2 første ledd nr 3 samt for klokke.

En slik løsning vil gjøre det enklere å drive omsetning og utvikle nye forretningsmodeller, legge bedre til rette for en sirkulær økonomi og redusere byrdene for næringsdrivende, uten

at dette i for stor grad dermed svekker dagens muligheter til å forebygge og oppdage ulovlig omsetning.

Nærmere om et eventuelt nytt regelverk

Økokrim støtter at bevillingsordningen og protokollføringsplikten videreføres og vi viser i denne forbindelse også til vår høringsuttalelse av 12. juni 2019.

Til departementets forslag bemerkes likevel at det i brukthandellova § 10 annet ledd kreves at protokollen skal føres kronologisk og til en hver tid være ajour. For at kontrollmulighetene, og dermed også den forebyggende effekten, ikke skal bli vesentlig svekket, må det være et tilsvarende krav om ajourhold i sanntid også for opplysninger etter bokføringsforskriften § 8-10-2. Det forutsettes også fortsatt tilgang for politiet i kontrolløyemed.

Kravet om ajourhold har også en side til oppbevaringsplikten, da dette bidrar til å gjøre det mulig å oppdage at for eksempel uvurderlige kulturgjenstander er i ferd med å bli ulovlig omsatt, og dermed sikre at de ikke kommer på avveie. Tilsvarende gjelder for tyvegods hvor krav om ajourhold og oppbevaringsplikt til sammen bidrar til at stjålne gjenstander kan tilbakeføres til rette eier.

Ny lov som skissert vil for øvrig ikke bare bidra til å forebygge tradisjonelle helerier ved for eksempel omsetning av stjålne gjenstander og lette politiets arbeid med å spore opp slike gjenstander. Den vil også kunne være egnet til å forebygge omsetning av gjenstander som er kjøpt for utbytte av andre straffbare handlinger.

Forslaget vil også kunne bidra til bekjempelse av nasjonal og internasjonal illegal handel med kulturminner, en kriminalitet som ifølge FATF og Interpol eskalerer og knyttes til blant annet organisert kriminalitet, terrorfinansiering og desimering av verdensarven.

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på www.regjeringen.no.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
23/160883-5

Vår referanse:
23/189685 - 2

Sted, dato:
Tønsberg, 05.10.2023

Høring - Forslag til endringer i brukthandelsregelverket

Sør-Øst politidistrikt viser til Politidirektoratets brev av 30.08.2023 og forslag om endring eller opphevelse av lov 22. desember 1999 om *handelsverksemd med brukte og kasserte ting (brukthandelleva)*. Frist for merknader til Politidirektoratet er 06.10.2023.

Sør-Øst politidistrikt stiller seg positiv til forslag om endringer av loven, og er enige i at dagens regelverk i liten grad er tilpasset de store endringene i markedet og den teknologiske utviklingen. Samtidig vil vi fremheve at vi i dagens samfunn står ovenfor nye utfordringer som gjør det nødvendig med lovregulering for deler av brukthandelnæringen. Vi mener at alternativ 2 er mest hensiktsmessig for å ivareta politiets forebyggende arbeid på området.

Forvaltningsseksjonen i Sør-Øst politidistrikt har hatt økt fokus på brukthandel de siste årene. Vi samarbeider blant annet med finn.no, Statens vegvesen og kommunene i distriktet, i tillegg til økt samarbeid innad i politidistriktet, blant annet med de som arbeider med arbeidslivskriminalitet. Videre har vi kontrollert flere forhold ved driften og søker, enn vi har gjort tidligere, og vi har i større grad bedt om utfyllende opplysninger når det har vært mangler ved søknaden.

Økt fokus på det forebyggende arbeid gjenspeiles i statistikken på antall avslåtte søknader. Før 2019 avslø distriktet 1-5 søknader i året. I 2022 avslø vi ca.90 søknader. En stor andel av avslagene er i forbindelse søknad om brukthandelbevilling for handel med brukte kjøretøy. Vi ser at det er særlige utfordringer i knyttet til salg av brukte kjøretøy. Sør-Øst politidistrikt viser for øvrig til statistikk oversendt til Politidirektoratet den 15.03.2023.

Vi vil i det følgende komme med enkelte kommentarer knyttet til høringsnotatet, særlig de punkter det bes om innspill på.

Innspill til avgrensningen av virkeområdet til loven i alternativ 2 og forslaget om midlertidige løsninger

Politidistriktet er enige i at det ville vært hensiktsmessig å innsnevre lovens virkeområde til enkelte varegrupper. Vi er enige i at lovens formål om å forebygge omsetning av stjålne og ulovlig mottatte varer i liten grad oppnås for varegrupper av mindre verdi, for eksempel hva gjelder brukte klær og husholdningsartikler. Noen av bevillingshaverne i vårt distrikt som for eksempel driver med utsalg av brukte barneklær opplyser å ha en gjennomsnittspris på under 100 kroner per vare, og det virker lite sannsynlig at dette er bedrifter som brukes til å omsette stjålne varer.

For andre varegrupper med større verdi mener vi imidlertid at det er grunn til å opprettholde en form for kontroll over hvem som driver med kjøp og salg, ikke kun for å hindre salg av stjålne og ulovlig mottatte varer, men også for å forebygge annen kriminalitet. Som det også står i høringsnotatet er det vanskelig å fastsette en pris på brukte varer, og en bevillingsplikt vil gi potensielle kjøpere en trygghet for at de kjøper av en seriøs forhandler og vil gi myndighetene oversikt over hvem som selger denne typen varer.

Videre mener vi at en bevillingsplikt ikke kun hindrer salg av stjålne og ulovlig mottatte varer. Kontroller vil også øke risikoen for å bli tatt, og det i seg selv vil kunne bidra til at bedriften ikke blir en kanal for annen ulovlig virksomhet.

Vandel

Sør-Øst politidistrikt ser at det er hensiktsmessig med klare føringer for hva man skal legge vekt på ved en vurdering av en søkers vandel og eventuell senere tilbakekall, særlig med tanke på forutberegnelighet og likebehandling i distriktene. Vi mener imidlertid det er uheldig om politiets skjønnsutøvelse blir fjernet helt.

Etter forslaget i høringsnotatet kan en bevilling kun nektes eller trekkes tilbake dersom søkeren er "siktet, tiltalt, domfelt eller bøtelt for noen av lovbruddene som er anmerket i politiattesten".

Politidistriktet mener at formuleringen i forslaget innskrenker forvaltningens forebyggende funksjon ved at "anmeldt" eller "mistenkt" ikke er inkludert. Beviskravet i en forvaltningssak er sannsynlighetsovervekt og er dermed lavere enn i en straffesak. Vi mener at forvaltningen bør kunne gjøre en sannsynlighetsvurdering ved søknad eller tilbakekall selv om en person foreløpig kun er anmeldt for et forhold av betydning. Det vises til at det ofte tar tid å etterforske og avgjøre en straffesak og at det virker lite heldig at forvaltningen blir nødt til å gi en tillatelse der en person kun er anmeldt for et forhold, for så å trekke den tilbake etter en tid når vedkommende er siktet eller straffet i saken. Dette gir også liten forutberegnelighet for bevillingshaver som starter opp en bedrift i tro om at bevillingen er i orden for så få den tilbakekalt kort tid etter. Videre vises det til at enkelte straffesaker henlegges på bakgrunn av saksbehandlingsskapasitet hos påtalemyndigheten, og vi mener det er uheldig om man ikke kan legge vekt på anmeldt forhold, dersom det er sannsynlighetsovervekt for at forholdene faktisk har skjedd og særlig der samme person har blitt anmeldt for lignende tilfeller, for eksempel gjentatte bedrageri.

Sør-Øst politidistrikt er også skeptiske til å innskrenke hva politiet kan legge vekt på, opp mot ulik vinningskriminalitet, slik som ran, tyveri, heleri og hvitvasking. Vi mener at også annen kriminalitet tilknyttet driften av virksomheten bør kunne gi grunnlag for avslag eller tilbakekall, for eksempel der en bevillingsinnehaver har oppbevart narkotika på forretningsadressen eller i kjøretøy tilknyttet virksomheten, eller der en innehaver har truet eller utøvd vold mot en kjøper i forbindelse med et salg. At politiet skal gi tillatelse til fortsatt drift i slike tilfeller mener vi vil stride mot den alminnelige rettsfølelsen.

Hvem skal inneha bevilling

I forslaget til ny lov § 4 står det:

Bevillingen skal gis foretaket ved foretakets daglige leder, eller styrets leder dersom foretaket ikke har daglig leder. Ved skifte av daglig leder eller styrets leder kreves ny bevilling. For fysiske personer i enkeltpersonforetak skal bevilling gis innehaveren av foretaket.

Brukthandeloven § 3 tredje ledd: "skal en annen enn løyveinnehaveren står for handelen, må også han ha løyve fra politiet" er foreslått fjernet.

Vi mener dette er svært uheldig og at alle som skal ha et overordnet ansvar i forbindelse med kjøp og salg bør gjennom en vandelsvurdering. Vi oppdager stadig at vi mottar søknader hvor det er grunn til å mistenke proforma. Vi har også under oppdaget at det er andre som driver med salg enn den som står som bevillingsinnehaver. Vi ser også ofte at dersom vi avslår en søknad om bevilling eller tilbakekaller en tidligere gitt bevilling på grunn av bevillingshavers vandel, så får vi en ny søknad på vegne av selskapet fra en av tidligere innehavers nærstående eller bekjente. Det er da ofte god grunn til å mistenke at selskapet i realiteten vil drives av tidligere bevillingshaver og at endring i styresammensetning kun har vært gjort på papiret for at selskapet skal få brukthandelbevilling.

Sør-Øst politidistrikt mener det er grunn til å videreføre kravet om at de som faktisk skal forestå handel, både kjøp og salg, skal ha bevilling.

Innspill vedrørende handel med brukte motorvogner bør omfattes eller om det bør etableres et eget regelverk for handel med brukte motorvogner.

Særskilt ved vurdering av vandelsattest er et hensiktsmessig vilkår for tilgang til Statens vegvesens systemer og hvilke lovbrudd en slik vandelsattest eventuelt skal omfatte. Som tidligere nevnt ser vi særlige utfordringer i tilknytning til bruktbilbransjen. Nesten alle vedtak om avslag på søknad og tilbakekall av bevilling i vårt distrikt, knytter seg til bruktbilbransjen. Det bemerkes at vi også får flest søknader knyttet til bruktbilhandel.

Sør-Øst politidistrikt mener det er viktig å videreføre en form for kontroll av handel med brukte motorvogner. Etter vår erfaring virker det som om bruktbilbransjen er en attraktiv bransje for enkelte kriminelle miljøer. Vi mener det er hensiktsmessig at det er et vilkår for bevilling og tilgang til Statens vegvesens systemer at den som skal drive med handel med brukte biler må gjennom en vurdering av vandel, før hen får tilgang til Autosys bransjeløsning.

Som vi har skrevet ovenfor mener vi det i for stor grad er uheldig å innskrenke hvilke lovbrudd en vandelsattest skal omfatte, de synspunkter vi har redegjort for under dette, gjelder også for handel med brukte motorvogner.

Med hilsen

Torill Sorte

Politiinspektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Kopi:
Kristin Holter Næss

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Deres referanse:

Vår referanse:
23/189545 - 2

Sted, dato:
Ski, 05.10.2023

Innspill til høring om forslag til endringer i brukthandelregelverket

Øst politidistrikt viser til brev fra Politidirektoratet (POD) av 30.08.2023 vedrørende Nærings- og fiskeridepartementets forslag om endringer i brukthandelregelverket.

Frist for merknader til POD er innen den 06.10.2023.

Innledningsvis vil Øst politidistrikt bemerke at brukthandellova er et viktig verktøy og inngangsportal for politiet til å kunne forebygge omsetning av stjålne eller ulovlig mottatte gjenstander, samt for å forebygge bl.a. hvitvasking, heleri og menneskehandel. Vi vil derfor innledningsvis bemerke at vi på generelt grunnlag ikke støtter en opphevelse av brukthandellova og brukthandelforskriften. En opphevelse av brukthandellova vil, etter vår mening, ikke være i tråd med forebygging som politiets hovedstrategi.

Vi er imidlertid positive til at departementet vurderer å innsnevre virkeområdet og gjøre enkelte endringer, og støtter derfor alternativ 2 i høringsnotatet.

I det følgende vil vi kommentere på de enkelte punktene i høringsnotatet.

Kommentarer til punkt 4.1 – Overordnet

Øst politidistrikt støtter departementets vurdering av at dagens regelverk ikke tar hensyn til næringslivets interesser og ønsket om en mer sirkulær økonomi.

Det er ikke ønskelig fra vår side at flere nye former for næringsvirksomhet som vil følge av EUs regelverk, skal omfattes av politiets godkjenningsmandat. Vi er enige i at hensynet til forutsigbarhet for bransjen er et tungtveiende hensyn og vi mener også at regelverket slik det er i dag, fremstår som utdatert.

Kommentarer til punkt 4.2.1 – Alternativ 1 - Oppheve brukthandellova og brukthandelforskriften

Departementet viser i høringsnotatet til at hensynet til kontroll med brukthandelvirkomhetene, ikke veier opp for de negative effektene det har å

oppretholde krav som innebærer ekstra byrder bransjen. Det blir også vist til at stjalne gjenstander trolig omsettes via andre kanaler enn gjennom brukthandlere, og at reglene derfor i begrenset grad faktisk har den tilsiktede forebyggende effekten eller er egnet til å gi vesentlig enklere ettersporbarhet for stjalne gjenstander.

Øst politidistrikt mener det er grunn til å tro at årsaken til at omsetningen av stjalne varer hovedsakelig ikke går via næringsdrivende, er nettopp fordi brukthandelregelverket gir store muligheter for kontroll fra politiets side. Samtidig kan politiet hindre de useriøse aktørene i å utøve næringsvirksomhet gjennom nektelse av brukthandelbevilling.

Vi kan heller ikke se at handel med stjalne varer via andre kanaler er et argument for å oppheve regelverket. Som departementet selv påpeker, vil enkeltpersoners handel falle utenfor brukthandellova. Det er heller ikke disse loven er ment til å ramme. Det finnes fortsatt mange organiserte brukthandlere, og det er den kriminelle virksomheten innad i organisert brukthandel, loven er ment å skulle ramme. Det faktum at enkeltpersoner i større grad enn tidligere selger og kjøper brukte klær og andre gjenstander, kan ikke få betydning for den kriminelle virksomhet som fortsatt foregår i brukthandelbransjen. Til illustrasjon viser vi til at høringsnotatet oppgir at det i april 2023 er 3547 utsalgssteder som har avtale med Statens vegvesen om å omregistrere brukte kjøretøy. Videre fremgår det at det ble solgt over 333 000 bruktbiler gjennom forhandlere for perioden april 2022 til mars 2023.

I tillegg kommer alle brukthandlere som omsetter andre gjenstander enn bil, for eksempel kunst og smykker. Politiet vet erfaringsvis at kriminelle nettverk i stor utstrekning benytter seg av brukthandel i hvitvaskingsøyemed. Det er disse loven er ment til å ramme, og det er disse som vil få det lempeligere dersom regelverket oppheves. Vi mener departementet har et tvilsomt utgangspunkt når det fastslår at "reglene derfor i begrenset grad faktisk har den tilsiktede forebyggende effekten". Poenget må være at regelverket treffer den del av handelen den er ment å skulle treffe, nemlig den kriminelle virksomheten.

Departementet mener videre at politiets arbeid med å forebygge omsetning av stjalne eller ulovlig mottatte gjenstander, kan reguleres av strafferettens regler. Reglene i straffeloven og straffeprosessloven forutsetter at straffbare handlinger allerede er begått, eller forsøkt begått. Bruk av straffeprosessuelle virkemidler for bekjempelse av omsetning av stjalne gjenstander, vil i betydelig grad heve terskelen for kontroll, idet vilkår for opprettelse av straffesak må foreligge, de straffeprosessuelle vilkår for inngrep må være tilstede, og den som utsettes for kontroll vil nødvendigvis føle dette vesentlig mer belastende. Det vises til de ulike prinsipper som knytter seg til en kontroll på et forvaltningsområde med reguleringer for tillatelser, opp mot strafferettslige elementer.

Vi bemerker at i medhold av brukthandelforskriften § 3 annet ledd, kan politiet nekte brukthandelbevilling til en søker dersom han for eksempel tidligere er dømt eller bøtelagt for heleri. Vi kan, med andre ord, forebygge at en person som tidligere har vist evne og vilje til å begå heleri, får selge brukte gjenstander. Ved å luke ut uegnede aktører før driften starter, bidrar politiet til en effektiv forebygging av kriminalitet. Dersom loven og forskriften oppheves, vil politiet miste sin innfallsport i forebyggende øyemed, og måtte komme i etterkant av et slikt lovbrudd, også i tilfeller der vi finner det svært sannsynlig at formålet med virksomheten (før den begynner) er ulovlig virksomhet.

Departementet ber særskilt om merknader til om politiattest er et hensiktsmessig vilkår for tilgang til Statens vegvesens systemer og hvilke lovbrudd en slik attest skal omfatte. Vi mener at fremleggelse av politiattest ikke anses som et hensiktsmessig vilkår. Bruk av politiattester til det formålet vil kunne bidra til en for skjematisk og lite skjønnsmessig vurdering av hvem som bør få slik tilgang. En politiattest for et slikt formål måtte dessuten omfattet en rekke lovbrudd utover det departementet foreslår for å kunne treffe alle relevante forhold som bør gjøres i vandelsvurderingen.

Departementet påpeker at en opphevelse av regelverket vil medføre at Norge ikke lenger overholder sin forpliktelse etter UNESCO-konvensjonen av 1970 art. 10 om føring av register over mottatte kulturgjenstander med tilhørende sanksjoner. Etter vår mening er det et viktig argument for at brukthandelregelverket erstattes med en ny lov som i tillegg til å regulere bruktbilbransjen, kan regulere kulturgjenstander. Det vil være mer oversiktlig for aktuelle aktører og politiet, dersom de regulerte områdene er samlet i en lov, og ikke fragmenteres og plasseres i særlovgivningen (kulturminneloven).

Kommentarer til punkt 4.2.2.– Alternativ 2 – Innsnevring av virkeområde og endret løyveordning

Øst politidistrikt støtter alternativ 2 om å erstatte dagens brukthandellov med en ny lov som regulerer handel med brukte motorvogner, edelt metall, kulturgjenstander og kunstverk.

Disse varekategoriene virker målrettet mht. brukthandelregelverkets formål. Vi tror imidlertid at virkeområdet til alternativ 2 vil omfatte mer enn åtte av ti søknader om bevilling, sett hen til dagens søknadstall. Det er derfor grunn til å tro at søknadstallet kun vil bli noe redusert med en slik avgrensning.

Vi er enige i departementets vurdering om at det ikke er hensiktsmessig å avgrense den nye lovens virkeområde med utgangspunkt i en beløpsgrense, men etter varekategorier. Det er politiets erfaring at den ulovlige virksomheten først og fremst eksisterer i visse bransjer, og det er også der vi ønsker å rette vår forebyggende innsats. Departementet trekker særlig frem bruktbilbransjen som et område der det er behov for særskilt kontroll, og at en opphevelse av nåværende regelverk kan medføre at den positive trenden med reduksjon i tyveri, heleri og hvitvasking, snur. Vi vil også tillegge at i denne bransjen avdekkes det også, ved kontroller, menneskehandel og brudd på utlendingsloven. Det er altså flere hensyn enn de departementet lister opp, som er tungtveiende i vurderingen av om denne bransjen skal reguleres særskilt.

Det fremgår av forslagets alternativ 2, § 1 om lovens formål:

"Denne loven skal forebygge omsetning av stjålne eller ulovlig mottatte varer og gjøre det lettere for politiet å spore opp slike varer."

Vi mener at det bør vurderes om den foreslåtte formålsbestemmelsen bør utvides til å også omfatte tilrettelegging av en trygg handel for alle aktører, samt ivareta hensynet til en sirkulær økonomi. På denne måten vil man også bevisstgjøre politiet til å kunne gjøre mer balanserte og målrettede vurderinger av vandelskravet og utøvelsen av kontrollen med kjøp og salg. Ved å utvide formålsbestemmelsen kan man også i større grad tydeliggjøre at regelverket kan brukes til å forebygge annen kriminalitet enn kun heleri og hvitvasking.

Kommentarer til punkt 4.2.2.3 – Bevillingsordning

Vi er enig i departementets vurdering om at det kan anses tilstrekkelig at virksomheten har bevilling fra det politidistriktet hvor virksomheten har sitt hovedkontor. Vi er videre enige i departementets vurderinger av protokollføringsplikt, oppbevaringsplikt, forhåndsgodkjenning og kontroll av forretningssted.

Kommentarer til varigheten på bevillingen

Det er i høringsnotatet foreslått at bevillingen bør gis for en ubegrenset periode. For å ivareta behovet for kontroll med at virksomheter utøves på lovlig måte, bør det opprettes en adgang for å kunne kontrollere bevillingshavere. Til illustrasjon gjennomføres vandelskontroll for utøvere av vaktvirksomhet i dag, jf. vaktvirksomhetsforskriften § 42.

Dersom departementet skulle komme til at en slik kontrollhjemmel ikke er hensiktsmessig, mener distriktet at det er helt nødvendig at det finnes hjemmel for å begrense bevillingen. Vår erfaring tilsier at bevilling kan gis under tvil, og at det kan foreligge en reell risiko for at ulovlig virksomhet vil oppstå i fremtiden dersom bevillingen ikke gjøres til gjenstand for ny vurdering innen en viss tidsperiode. Det kan være forhold ved vandelen til bevillingshaver som er helt i grenseland for godkjenning og forhold politiet er kjent med som tilsier at for eksempel nettverket til bevillingshaver er risikofyllt med hensyn til fremtidig virksomhet. Vi mener at hensynet til at virksomheter utøves lovlig må veie tyngre enn hensynet til forutberegnelighet for virksomhetene. Det understrekes at en slik begrensning kun vil være aktuell for visse virksomheter.

For å gi virksomhetene forutsigbarhet kan det også vurderes om det bør være en fast gyldighetstid på slike begrensede tillatelser, f.eks. tre eller fem år. Det kan også vurderes å gi en særskilt klageadgang på begrensningen for å sikre muligheten til to-instansbehandling av begrensningen.

En konsekvens av mangel på en slik begrensingshjemmel kan være at politidistriktene avslår i stedet for å innvilge i tvilstilfeller.

Kommentarer til kravet omandel

Vi mener at kravet til andel bør utformes på en annen måte enn forslaget legger opp til.

Det er ikke hensiktsmessig at det skal utstedes en politiattest fra politiet som skal leveres til politiet. Det fremstår som unødvendig arbeidskrevende for Politiets enhet for vandelskontroll og politiattester om de skal utstede en politiattest når ansatte som skal vurdere søknaden om brukthandelbevilling har tilgang til de samme opplysningene i politiets registre.

Dagens formulering av vandelskravet i brukthandellova § 2 andre ledd og tilhørende forskrift § 3 andre ledd, fungerer etter vårt syn godt, og bør videreføres. Selv om formuleringen gir politiet en vid og skjønnsmessig adgang til å avslå og tilbakekalle bevillinger, vil vandelsvurderingen likevel kunne brukes mer målrettet enn kun ved en, til dels kategorisk vurdering, opp mot enkelte lovbestemmelser. Skjønnnet kan, som det delvis også er gjort i dag, konkretiseres i forskrift med en nærmere opplisting av hvilke typer lovbrudd som kan føre til nektelse og tilbakekall av bevillingen. Hensynet til likebehandling kan ivaretas ved at det lages et felles rundskriv hos fagmyndigheten hvor vandelskravene, føringer for lengde på nektelse, og de styrende hensynene blir nærmere beskrevet.

Til sammenligning finnes det skjønnsmessige vurderinger av vandelskrav på mange av politiets fagområder i dag, herunder i vegtrafikkloven og våpenlova. Det er også mulig å stille krav til tilfredsstillende andel tilsvarende vaktvirksomhetsloven § 3, jf. vaktvirksomhetsforskriften §§ 4 og 6. Vi vil også bemerke at de fleste politidistrikt har forvaltningsjurister som har erfaring med utøvelse av vandelsvurderinger. I Øst politidistrikt har vi et juridisk avsnitt der det er jurister som har vedtaksmyndighet i saker som dette.

Når det gjelder hvilke typer lovbrudd som bør føre til nektelse eller tilbakekall av bevilling, er det vanskelig å gi en uttømmende liste. Det er i høringsnotatet kun vist til enkelte typer vinningskriminalitet, noe som etter vårt syn vil være altfor snevert. Vi mener blant annet at andre typer økonomisk kriminalitet som grove bedragerier, underslag, dokumentforfalskning, uriktig forklaring, arbeidslivskriminalitet, brudd på bokføringsregler og avgiftsunndragelser, kulturminneloven og brukthandelregelverket også er relevante forhold i vandelsvurderingen.

Kommentarer til hvem som bør ha bevilling og hvem vandelskravet bør gjelde for
Distriktet er enig i departementets vurdering om at det ikke er behov for at alle salgsansatte har brukthandelbevilling. I høringsnotatet er det foreslått at bevilling gis på virksomhetsnivå, ved en navngitt person i virksomhetens ledelse. Det vil på denne måten kun være et vandelskrav for én person i virksomheten.

Vi mener det bør vurderes om man skal gi selve bevillingen til virksomheten, og at det i tillegg oppstilles et krav om tilfredsstillendeandel for personer som har vesentlig innflytelse på virksomheten. En slik regulering fremgår av vaktvirksomhetsloven § 3 og fungerer etter vår vurdering godt på vaktvirksomhetsfeltet. En utvidet krets av personer som omfattes av vandelskravet vil også kunne luke ut såkalte stråmannssøknader. Et eksempel på en stråmannssøknad kan være der vi tidligere har avslått eller tilbakekalt en persons brukthandelbevilling og det kort tid etter søkes fra en nær slektning med renandel. Politiet kan imidlertid ha sterke indikasjoner på at slektningen kun er virksomhetens leder på papiret.

Kommentarer til forholdet til tenestelova § 11

Vi er sterkt uenige i bruk av tenestelova § 11 om at bevilling automatisk gis ved overtredelse av saksbehandlingstiden. Saker som går over saksbehandlingstiden kan være saker der det er grunn til å vurdereandel nærmere. En slik regel vil kunne føre til at man gir tillatelser i strid med kravene tilandel, noe som vil være meget uheldig. Dette vil også være problematisk opp mot Statens vegvesen og FINN.no som per i dag krever dokumentert brukthandelbevilling (sistnevnte på forespørsel).

Kommentarer til punkt 4.2.3 – Midlertidige endringer i brukthandelregelverket

Det fremgår av høringsnotatet at departementet ønsker en overgangsordning og midlertidig endring der det bl.a. foretas en omfattende avgrensning i virkeområdet, løyvets varighet mv. før en eventuell ny permanent lov.

Vi anser det ressursmessig u hensiktsmessig å endre regelverket to ganger innen en relativt kort tidsperiode. Det vises til at det kan føre til usikkerhet rundt regelverket for aktører og håndhevere av regelverket, kort tid til å gjøre seg kjent med endringer før det igjen blir endringer, samt at politiet må bruke ressurser på de midlertidige endringene. Vi mener derfor at departementet bør avvende endringer til en eventuell ny permanent lov kan iverksettes.

Kommentarer til punkt 6 – Administrative og økonomiske konsekvenser

Dersom dagens regelverk ikke blir revidert, er vi enige i at det vil komme flere søknader om brukthandelbevilling enn i dag med Europakommisjonens forslag til ny økodesignforordning mv. Dette vil medføre betydelig økte administrative og økonomiske konsekvenser for politiet og er dermed ikke ønskelig.

En opphevelse av brukthandelregelverket vil frigjøre ressurser i politiet i form av ressurser i den forvaltningsmessige behandlingen av brukthandelsøknader, men det vil kunne gjøre politiets operative og forebyggende arbeid mer ressurskrevende uten inngangen via brukthandelregelverket.

En ny lov vil frigjøre ressurser hos politiet i form av frafall av protokollføringsplikt, oppbevaringsplikt, forhåndsgodkjenning og kontroll av forretningssted. Politiet vil også få færre søknader og kan konsentrere seg om de søknadene som krever en nærmere vurdering. Dette igjen vil trolig redusere saksbehandlingstiden.

Forslaget om at det skal kreves avgrenset og utvidet politiattest under behandling av bevilling, vil medføre økt ressursbruk i politiet da en slik søknad vil måtte behandles av Politiets enhet for vandelskontroll og politiattester i stedet for at ansatte som skal behandle søknaden, selv søker i politiets registre.

Med hilsen

Heidi Vinsrud
Seksjonssjef

Stine Granby Sorknes
Seniorrådgiver/jurist

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
23/160883

Vår referanse:
23/189570 - 2

Sted, dato:
Oslo, 03.10.2023

Høringsuttalelse - Forslag til endringer i brukthandelsregelverket

Viser til Politidirektoratets brev til politidistriktene av 30.08.2023, angående Nærings- og fiskeridepartementets (NFD) forslag til endringer i brukthandelsregelverket, herunder brukthandellova og tilhørende forskrift.

Politidirektoratet ber om at eventuelle merknader på høringen oversendes Politidirektoratet senest innen fredag 6. oktober 2023 for inngivelse av et felles høringssvar.

Nedenfor følger Oslo politidistrikts merknader til høringen. Høringen er besvart av Felles enhet for utlending og forvaltning (FUF), Seksjon for forvaltningskontroll.

Oslo politidistrikt skrev også 22.05.2019 høringsinnspill til forslag om å oppheve brukthandelloven. Våre innspill samsvarer i hovedsak med de som ble gitt den gang, og deler av høringsinnspillet fra 2019 blir gjengitt her.

Foreslåtte alternativer

Som det fremgår i direktoratets brev, foreslår NFD nå to hovedalternativer til dagens brukthandelsregelverk: (1) å oppheve brukthandellova og brukthandelforskriften og (2) å vedta en ny lov med tilhørende forskrift. I en eventuell ny lov foreslås det blant annet å innsnevre lovens virkeområde til enkelte varegrupper.

Blant disse alternativene finner vi at alternativ 2 er å foretrekke, da vi mener at politiet av hensyn til kriminalitetsforebygging fortsatt bør ha en kontrollfunksjon for brukthandel innenfor visse varegrupper.

I høringsnotatet nevnes varegruppene kunstverk, samleobjekter, antikviteter, kulturgjenstander og varer av edelt metall, edelstener og perler, samt brukte motorvogner. Vi er enige i at disse varegruppene er de viktigste. Felles for disse er at det dreier seg om lett omsettelige varer som kan ha høy verdi. Vi vil føye til at listen ikke nødvendigvis er uttømmende, blant annet kan brukte klokke betraktes som en slik varegruppe. Videre vil det være gunstig om politiet beholder en kontrollfunksjon overfor

brukthandel som foregår via auksjon, uavhengig av varegruppe. Vi slutter oss for øvrig til vurderingen av ovennevnte varekategorier som fremkommer i høringsnotatets kapittel 4.2.2.2 om behovet for et innskrenket virkeområde.

Foruten å innsnevre virkeområdet, foreslås det under alternativ 2 flere endringer: Forenklinger for de næringsdrivende sammenliknet med dagens regelverk, å videreføre en justert form av løyveordningen og protokollføringsplikten, samt å oppheve dagens oppbevaringsplikt på 14 dager. Vi har kommentarer til forslagene nedenfor.

Behov for å opprettholde en kontrollfunksjon og løyveordning på brukthandelfeltet

Oslo politidistrikt bemerket i sitt innspill i 2019:

Brukthandelloven med forskrift gir politiet adgang til å drive utstrakt kontrollvirksomhet og arbeide kriminalitetsforebyggende i brukthandelnæringen, herunder arbeider politiet forebyggende mot hvitvasking og heleri, samt forhindrer omsetning av stjålne eller ulovlig ervervede gjenstander.

Vedrørende behovet for å opprettholde løyveordningen, skrev vi blant annet:

Etter brukthandelforskriften § 2 krever handelsvirksomhet av brukte og kasserte ting, inkludert brukte kunstgjenstander og antikviteter, bevilling fra politiet. Ved behandling av søknaden kan det legges vekt på tidligere domfellelser eller bøtelegginger når disse gir grunn til å frykte misbruk av bevillingen. Av § 3 fremgår det at domfellelse eller bøter for ran, tyveri, heleri eller lignende de siste to årene, under enhver omstendighet vil føre til avslag på søknaden.

Brukthandelloven med forskrift gir følgelig politiet adgang til å føre kontroll med brukthandelvirksomheter og holde enkeltaktører utenfor bransjen ved [å] ikke utstede bevilgning. Brukthandelloven åpner opp for at politiet kan arbeide forebyggende og avverge kriminelle handlinger fra å finne sted, mens straffeprosessloven forutsetter at en straffbar handling allerede er begått eller forsøkt begått. Dersom brukthandelloven med forskrift oppheves svekker dette politiets mulighet til å drive effektiv kriminalitetsforebygging.

Videre skrev vi:

Dersom vi ikke skulle hatt et bevillingssystem, er det straffeloven § 56 som hjemler myndighetenes adgang til å holde enkeltaktører utenfor bransjen. Bestemmelsen sikrer at personer som tidligere har begått vinningskriminalitet ikke kan drive næringsvirksomhet, men som det fremgår av høringsnotatet, synes det å være en høyere terskel for å idømme noen rettighetstap etter straffelovens bestemmelse enn etter brukthandelloven.

Etter Oslo politidistrikt mening synes bevillingssystemet å være et mer effektivt virkemiddel, all den tid bevilling kan nektes eller bli trukket tilbake, dersom politiet vurderer at det er grunn til "å frykte misbruk". Brukthandelforskriften § 3 gjør det enklere for politiet å arbeide forebyggende og er et sentralt virkemiddel for å holde uskikkede aktører utenfor bransjen. Videre gir også bevillingsinstituttet politiet en oversikt over de ulike aktørene i bransjen, som igjen gjør det enklere for politiet å føre kontroll med brukthandelnæringen.

Argumentene gjør seg fortsatt gjeldene innenfor en innsnevret varegruppe som foreslått under departementets alternativ 2.

Brukte motorvogner

Departementet ønsker særskilt innspill på om brukte motorvogner bør omfattes, eller om det bør etableres et eget regelverk for handel med brukte motorvogner.

Som nevnt over mener vi at departementets foreslåtte alternativ 2 er å foretrekke fremfor en ren opphevelse av dagens lov- og regelverk. Brukte motorvogner er blant varegruppene som er foreslått omfattet av et nytt regelverk under alternativ 2, og vi støtter dette.

I vårt høringsinnspill fra 2019 nevnes det at Oslo politidistrikt inngikk en avtale med Finn.no i 2018 hvor formålet med avtalen blant annet er å forhindre omsetning av stjålne eller ulovlig mottatte kjøretøy gjennom markedsplassen Finn.no. På bakgrunn av erfaringer fra dette samarbeidet skrev vi:

På bakgrunn av dette mener Oslo politidistrikt at bevillingssystemet er et effektivt virkemiddel, som gjør det enklere for politiet å arbeide forebyggende og holde uskikkede aktører utenfor bransjen. Det er derfor utvilsomt fortsatt behov for et bevillingssystem i brukthandlerbransjen.

Foreslåtte endringer sammenlignet med dagens lov- og regelverk

Høringsnotatets kapittel 4.2.2 omhandler foreslåtte endringer under alternativ 2.

Vi stiller oss positive til en innsnevring av virkeområdet til bestemte varekategorier, med de merknader som er gitt over. Vi kan slutte oss til det departementet skriver:

Ved å beholde reguleringer for disse tilfellene, vil politiet ha mulighet til drive forebyggende arbeid for de områdene der behovet er størst. En svakhet ved dagens lovgivning er at handel med alle typer brukte varer behandles likt, uavhengig av hvor stor risikoen eller potensialet for omsetning av stjålne varer er for den konkrete formen for handel.

Departementet skriver under punkt 4.2.2.3 at de vurderer det som hensiktsmessig å erstatte dagens bevillingsordning med en ordning som kun oppstiller et vandelskrav hos søkeren. Departementet foreslår en ordning som vil fungere slik at tilfredsstillendeandel hos søkeren automatisk skal medføre tillatelse til å drive brukthandelsvirksomhet. Departementet skriver:

Ved å ikke åpne for stor grad av skjønn ved søknadene om bevilling, reduseres muligheten for forskjellsbehandling. Et slikt krav sikrer også at eventuelle avslag er saklig begrunnet.

Vi mener at denne innskrenkingen gir politiet et for lite rom til å vurdere søkerne og forebygge at useriøse eller kriminelle aktører etablerer seg i bransjen. Dersom ordningen med bevilling skal opprettholdes slik det forutsettes i alternativ 2, bør politiet som bevillingsmyndighet ha en mulighet til å gjøre en selvstendig og helhetlig vurdering av søkerne som i dag. Det må forutsettes at politidistriktene forholder seg til en felles forvaltningspraksis og at avslag er saklig begrunnet i medhold av forvaltningsloven §§ 24-25.

Departementet vurderer det som tilstrekkelig at bevilling gis på virksomhetsnivå, ved en navngitt person i virksomhetens ledelse. Departementet bemerker at styret og daglig leder er ansvarlig for at virksomheten driver i henhold til lovgivningen, og vil kunne ansvarliggjøres dersom virksomheten ikke driver i henhold til regelverket. Det vises til at kravet i dagens regelverk om at der andre enn bevillingshaver skal stå for handelen, må vedkommende også ha bevilling, er særlig byrdefullt for virksomheter med mange salgsansatte, eller virksomheter som har mange utskiftninger i salgsansatte.

Vi mener igjen at den foreslåtte endringen vil gjøre det vanskeligere å forebygge at useriøse eller kriminelle aktører etablerer seg i bransjen, og vil fraråde at bevilling kun skal gis til en enkelt person i virksomhetens ledelse uavhengig av hvem som står for den faktiske handelen.

Forslaget om at selskapet kun skal ha bevilling fra det politidistrikt hvor selskapet har sitt hovedkontor vil videre medføre at politidistriktene taper en grad av kontroll over brukthandelvirkksomhet innen sitt distrikt.

Forslaget om at bevilling skal gis på ubestemt tid vil frata politiet en anledning til å kontrollere at virksomheten driver i samsvar med bevillingen som er gitt. Fast praksis er i dag å gi bevilling for 5 år, men det gis også bevillinger med kortere varighet.

Kapittel 4.2.2.5 omhandler oppbevaringsplikt. Departementet foreslår å ikke videreføre denne plikten. Det vises til at plikten stenger for forretningsmodeller som forutsetter høyere omsetningshastighet, og anses i mindre grad nødvendig når notoritet er ivaretatt gjennom protokollføringsplikten.

Vi fraråder å fjerne oppbevaringsplikten for alle varegrupper. Oslo politidistrikt har en utstrakt praksis med å gi dispensasjon fra plikten for varegrupper som klær, møbler og lignende, som uansett ikke vil omfattes av et foreslått nytt lov- og regelverk under alternativ 2. Når det gjelder de varegruppene som i størst grad er aktuelle med tanke på heleri og hvitvasking kan oppbevaringsplikten være et hinder for kriminell virksomhet. Særlig gjelder dette gjenstander av edle metaller som kan smeltes om slik at opprinnelsen effektivt kan skjules mens mye av verdien består. En oppbevaringsplikt som i dag gir økt risiko ved omsetning av ulovlig tilegnede varer.

Under punkt 4.2.2.7 foreslår departementet at den vide kontrolladgangen politiet er gitt etter dagens regelverk fjernes og erstattes med en protokollføringsplikt som også gir plikt til å utlevere bokførte opplysninger til politiet på forespørsel. Dersom de bokførte opplysningene gir grunnlag for mistanke om ulovlig omsetning av varer, vil politiet på gitte vilkår ha grunnlag for å foreta nærmere undersøkelser med hjemmel i straffeprosessloven. I sammenheng med dette foreslås det under 4.2.2.6 å fjerne kravet om at forretningslokaler skal forhåndsgodkjennes av politiet. De to endringene samlet sett vil innebære en betydelig innskrenking av politiets muligheter til å drive kontroll med den virksomheten som utøves, og gjennom dette til å forebygge omsetning av tyvegods eller annen ulovlig virksomhet.

Konklusjon

Som vi skrev i vårt høringsinnspill i 2019 er brukthandelloven gammel og kan være moden for revidering. Vi skrev blant annet:

Oslo politidistrikt støtter imidlertid forslaget om at det kan sees nærmere på et helt nytt regelverk. Dette bør gjøres i lys av utvikling i handlemønsteret for brukte gjenstander og nye forretningsmodeller, samt politiets forebyggende arbeid og behov for utvidet kontroll. Etter Oslo politidistrikts mening er det også viktig at bevillingsinstituttet består.

Av de to skisserte alternativene anbefaler vi alternativ 2. Vi støtter en innsnevring av regelverket til visse varegrupper hvor lovens formål om å hindre omsetning av stjalne eller ulovlig tilegnede varer har særlig aktualitet. Imidlertid finner vi at de foreslåtte endringene går langt i å fjerne de kontrollmulighetene politiet i dag har som bevillings- og kontrollmyndighet. Som vi skrev i 2019, vil ikke politiets kriminalitetsforebyggende arbeid bli tilstrekkelig iver tatt kun gjennom bestemmelsene i straffeloven og straffeprosessloven. Det er grunn til bekymring for at de foreslåtte endringene kan vanskeliggjøre forebygging av heleri og annen ulovlig omsetning.

Jan Eirik Thomassen
Politiinspektør

Marius Gaarde
Kontorsjef

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.